

AYT

FELSEFE DEFTERİ

Sevgili Öğrenciler,

FAZ Serisi; eğitim-öğretim hayatınızın her anında sizinle olmaya, daha etkili yöntemlerle sizleri hayata ve sınavlara hazırlamaya devam ediyor. Tecrübeli kadromuz tarafından titiz ve yoğun bir çalışmayla hazırladığımız bu **"FAZ Defter Serisi"** sizi adım adım başarıya ulaştıracak.

"Defter Serisi"nde Neler Var?

Defterimizde, tüm bilgileri bir arada vermek yerine daha etkili ve kalıcı öğrenmeniz için **"FAZ'lara"** ayırdık. Her FAZ'da önce konuyu öğrenecek, sonra örneklerle öğrenmenizi pekiştirecek, en sonda da neleri öğrenip öğrenmediğinizi kontrol etmek için hazırladığımız testlerle kendinizi sınayacaksınız. Sayfalarda sizin için bıraktığımız boş yerlere konuyla ilgili kısa notlar yazabilirsiniz. Kitapta yer alan örnek ve soruların çözümlerine de sizin için hazırladığımız dijital ortamlardan her an ulaşabilirsiniz.

Geleceğinizi inşa ettiğiniz bu yolda, size bir nebze olsun katkıda bulunabilmenin verdiği mutlulukla hayat boyu başarılar dileriz.

İçindekiler

PSİKOLOJİ

FAZ - 01 Psikoloji Bilimini Tanıyalım I	4 – 13
FAZ - 02 Psikoloji Bilimini Tanıyalım II	14 – 23
FAZ - 03 Psikolojinin Temel Süreçleri I	24 – 33
FAZ - 04 Psikolojinin Temel Süreçleri II	34 – 43
FAZ - 05 Öğrenme, Bellek, Düşünme I	44 – 53
FAZ - 06 Öğrenme, Bellek, Düşünme II	54 – 63
FAZ - 07 Ruh Sağlığının Temelleri	64 – 73

SOSYOLOJİ

FAZ - 08 Sosyolojiye Giriş	74 – 83
FAZ - 09 Birey ve Toplum - Toplumsal Yapı	84 – 93
FAZ - 10 Toplumsal Değişme ve Gelişme - Toplum ve Kültür	94 – 103
FAZ - 11 Toplumsal Kurumlar	104 – 111

MANTIK

FAZ - 12 Mantiğa Giriş	112 – 119
FAZ - 13 Klasik Mantık I.....	120 – 129
FAZ - 14 Klasik Mantık II	130 – 139
FAZ - 15 Klasik Mantık – Mantık ve Dil	140 – 149
FAZ - 16 Sembolik Mantık	150 – 159

A. Psikolojinin Alanı ve Tanımı

- Davranış bilimi anlamına gelen psikoloji, psyche (ruh) ve logos (bilgi) sözcüklerinden oluşmuştur.
- Sözcük olarak ruh bilgisi anlamına gelmektedir; fakat bir bilim dalı olan psikoloji, metafiziğin inceleme alanı olan ruh konusunu ele almaz.
- Bu nedenle psikoloji “Ruh nedir? Ruhun özü nedir? Ruh vücudumuzun neresindedir? Öldükten sonra ruh ne durumdadır?” gibi sorularla ilgilenmez.
- Psikoloji, insan ve hayvanların gözlenebilir ve ölçülebilir davranışları ile zihinsel süreçleri inceleyen bir bilimdir.

1. Psikolojinin Ortaya Çıkışı

- İnsanın kendini tanıma, davranışlarının nedenlerini bilme ve psikolojik gerçeklerin dayandığı genel prensipleri açığa çıkarma isteği tarih boyunca hep varolagelmıştır.
- Wilhelm Wundt, 1879 yılında Almanya'nın Leipzig şehrinde bir deneysel psikoloji laboratuvarı kurmuş ve bazı psikolojik konuların bilimsel yöntemlerle incelenebileceğini göstermiştir. Böylece psikoloji, bağımsız bir bilim dalı olarak kabul edilmiştir.

Dikkat

Psikolojinin bağımsız bir bilim haline gelmesi, ilk deneysel psikoloji laboratuvarının kurulması ile gerçekleşmiştir.

2. Psikolojinin Konusu

- Psikoloji; düşünme, algılama, öğrenme, kişilik, yetenekler, zeka, duygular ve heyecanlar gibi tüm insani özellik ve davranışlarla ilgilenir.
- Psikolojinin asıl konusu “insan davranışları”dır. Aynı zamanda hayvan davranışlarını da inceler.

Bilgi Kutusu

Psikolojinin hayvan davranışlarını incelemesinin nedenleri:

- İnsan ve hayvan organizmalarının benzer yönlerinin olması
- İnsanlar üzerinde yapılamayan bazı araştırmaların hayvanlar üzerinde yapılabilmesi. *Örneğin;* genetik kopyalama
- Hayvan ömrünün kısa oluşunun araştırmaların daha kısa sürede tamamlanmasını olanaklı hale getirmesi
- Kısaca psikoloji hayvan davranışlarını, insan davranışlarını daha iyi anlayabilmek için inceler.

3. Psikolojinin Amaçları

- İnsan davranışlarını tanımlama.
- İnsan davranışlarının neden-sonuç ilişkilerini anlama ve açıklama.
Örneğin; aşırı kaygının neden olduğu psikolojik bozukluklar, stresin neden olduğu bedensel rahatsızlıklar gibi.
- İnsan davranışlarını önceden kestirebilme, öngöründe bulunma. Yani nedeni açıklanmış davranışlardan hareketle benzer durumları önceden tahmin etme.
Örneğin; güdülenmemiş bir öğrencinin başarısız olacağını önceden tahmin etme gibi.
- İnsan davranışlarını etkileme ve kontrol etme. İnsanların istenen ve istenmeyen davranışlarının kontrol edilmesini, insanın güdülenmesini veya bazı davranışların engellenmesini sağlar.
Örneğin; ergenlerin psikolojisini bilmek ergenlerin eğitimi açısından önemlidir.

Dikkat

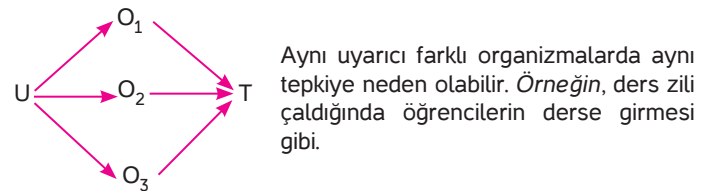
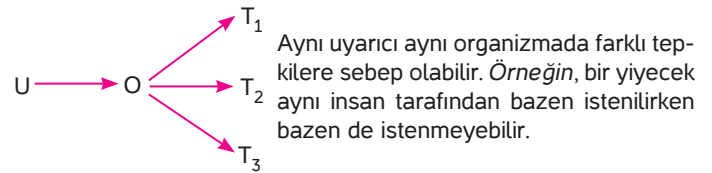
İdeal insan modelini oluşturma, psikolojinin amaçlarından değildir.

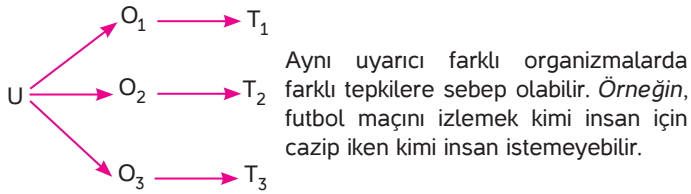
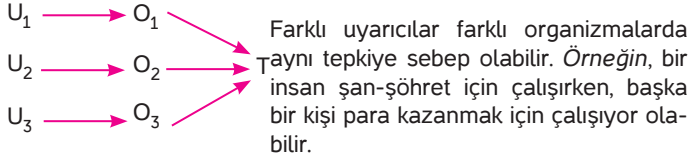
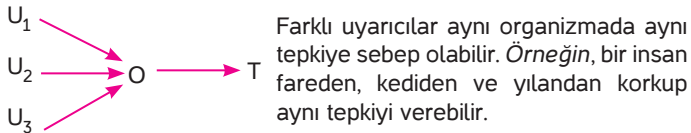
4. Davranış

Organizmanın iç ve dış uyarıcılar karşısında göstermiş olduğu tepkiye **davranış** denir.

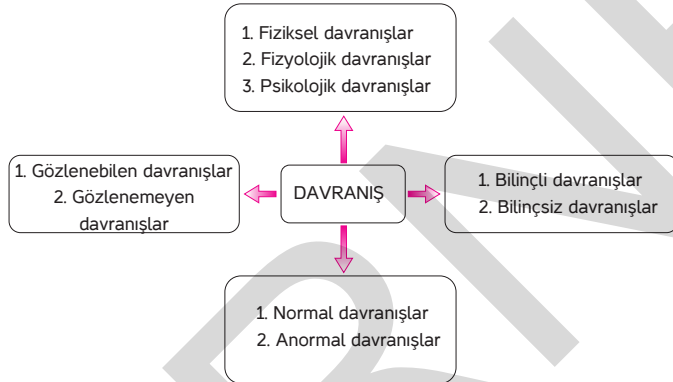
Örnek: İnsanın acıkınca yemek yemesi, üniversiteyi kazanmak için ders çalışması, mutlu bir haber karşısında gülmesi ...

Aşağıdaki uyarıcı - tepki ilişkisi yani davranışın bireylere göre nasıl değişebildiği ile ilgili farklı durumlar verilmiştir.

Davranışları farklı ölçütlere göre şu şekilde sınıflandırabiliriz:

- **Fiziksel Davranışlar:** Organizmanın herhangi bir uyarıcıya karşı gösterdiği doğrudan gözlenebilen davranışlardır. Koşma, yürüme, konuşma gibi.
- **Fizyolojik Davranışlar:** İç ve dış uyarıcıya karşı insan fizyolojisinin gösterdiği tepkilerdir. Titreme, sararma, terleme, kızarma gibi.
- **Psikolojik Davranışlar:** Organizmanın uyarıcılara karşı gösterdiği dolaylı olarak gözlenebilen tepkileridir. Sevinme, üzülme, korkma gibi.
- **Normal Davranışlar:** Toplumun normlarına ve beklentilerine uygun olan davranışlardır.
- **Anormal Davranış:** Toplumun normlarına ve beklentilerine uygun olmayan davranışlardır.

Dikkat

Taziye evinde, ölen kişinin yakınlarına başsağlığı dilemek ve üzülme normal davranış; kalkıp göbek atmak ve sevinmek anormal davranışa örnektir.

Bilgi Kutusu

Normal ve anormal davranış belirleyen ölçüt toplumdur.

- **Bilinçli Davranışlar:** Organizmanın uyarıcı karşısında iradesiyle karar verdiği davranışlardır. Sorulan soruya cevap verme, yazı yazma gibi.
- **Bilinçsiz Davranışlar:** Organizmanın uyarıcılara karşı bilinç düzeyinin dışında gelişen tepkileridir. Ani bir gürültü ile irkilme, ışık karşısında gözbebeğinin küçülmesi gibi.
- **Gözlenebilen Davranışlar:** Başkaları tarafından doğrudan gözlenebilen eylemlerdir. Kitap okumak, spor yapmak gibi.
- **Gözlenemeyen Davranışlar:** Başkaları tarafından doğrudan gözlenemeyen eylemlerdir. Düşünmek, hayal kurmak gibi.

Dikkat

Davranış, taşıdığı özelliklere göre birden fazla kategoriye ait olabilir.

Örneğin, konuşmak hem gözlenebilen hem bilinçli hem de normal bir davranış olarak tanımlanabilir.

Davranış Etkileyen Faktörler

1. Organik Faktörler

Organizmanın yaşı, cinsiyeti, iç salgı bezleri ve sinir sistemi gibi özellikleri davranışlarını etkiler. *Örneğin*, anneler babalara göre daha şefkatlidir, oyuncak vitrini karşısında dede ve torunun ilgisi farklı olacaktır.

2. Psikolojik Faktörler

İnsanın duyguları, heyecanları, korkuları, ilgileri gibi psikolojik özellikleri davranışlarını etkiler. *Örneğin*, yedek kulübesindeki antrenörün galibiyet durumundaki davranışları ile mağlubiyet durumundaki davranışlarının değişmesinde psikolojik durumun etkisi vardır.

3. Tutum ve Beklentiler

Kişinin bir olay veya duruma ilişkin duygu, düşünce, bilgi, inanç ve değerlendirmeleri (tutumları) ile beklentileri davranışlarını etkiler. *Örneğin*, yabancı malların kaliteli olmadığına inanan birinin, yerli malı kullanmaya özen göstermesinde tutumun; sınav sonuç belgesini bekleyen bir öğrencinin her gün posta kutusuna bakmasında beklentilerin etkisi vardır.

4. Ortam (Çevre)

Isı, ışık, ses, renk, koku gibi fiziksel özelliklerle, bireyin yalnız veya grup içerisinde bulunması gibi sosyal faktörler davranışlar üzerinde etkilidir. *Örneğin*, karanlık bir ortamda yaşayan insanların karamsar olmalarında fiziki çevrenin; fazla konuşkan bir kimsenin, konser izlerken yanındakilerle konuşmaktan kaçınmasında da sosyal çevrenin etkisi vardır.

5. Deneyimler ve Geçmiş Yaşantılar

Kişinin daha önceki yaşantıları, başından geçen olaylar ve alışkanlıklar davranışları etkiler. *Örneğin*, sütten ağzı yananın yoğurdu üfleterek yemesi. Emniyet kemerini takmadığı için ceza ödeyen sürücünün arabaya bindiğinde öncelikle emniyet kemerini takması gibi.

B. Psikolojide Yaklaşımlar

1879 yılında Almanya'da W.Wundt tarafından ilk psikoloji laboratuvarının kurulmasıyla Amerika, Fransa ve İngiltere'de de çok sayıda laboratuvar kurulmuştur. Böylece psikolojinin konu ve yönteminin ne olması gerektiği ile ilgili tartışmaların hızlanması sonucunda farklı yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Organizmanın sergilediği davranışları farklı şekillerde ele alan görüşlere **psikolojik yaklaşım**, aynı yaklaşımı benimseyen kimselerin oluşturduğu gruplara ise **ekol (okul)** denir.

1. Yapısalcı Yaklaşım (Strüktüralizm)

Psikolojinin bilincin yapısal öğeleriyle ilgilenmesi gerektiğini savunmuştur.

Dikkat

- Bilinç, belirli bir anda aktif olan düşünme, algılama süreçlerinin hepsini kapsar. Organizmanın bedensel ve zihinsel açıdan içinde bulunduğu durumun farkında olmasıdır.
- Bilinç; algı, düşünce, duygu, irade gibi çeşitli öğelerden oluşmuştur. Psikolojinin amacı, bu öğeler arasındaki ilişkileri ayrı ayrı incelemektir.
- İçebakış veya içgözlem denilen yöntemi kullanır.

Bilgi Kutusu

- İçebakış, insanın bir olay veya durum karşısındaki duygu ve düşüncesine dikkat edip bunları ifade etmesidir. Güvenirliliği en düşük olan yöntemdir.
- "Zihin nedir?" sorusunun cevabını bulmaya çalışır.
- Kurucusu Wilhelm Wundt ve Titchener'dir.

2. İşlevselci Yaklaşım (Fonksiyonalizm)

- Bu yaklaşıma göre bilincin yapısından çok işlevleri ele alınmalıdır. "Zihin ne içindir?" sorusunu sorar.
- Bilincin işlevlerini gözlem ve içgözlem teknikleriyle inceleyerek bireyin çevreye, yaşama daha iyi uyum sağlama sürecini araştırmayı amaçlayan yaklaşımdır.
- Bu yaklaşım zekayı, "çevreye uyum sağlayabilme yeteneği" olarak tanımlamıştır.
- Temsilcileri William James ve John Dewey'dir.

3. Bütüncül Yaklaşım (Gestalt)

- Varlığı parçalara ayırarak ele alan öğeci yaklaşımlara göre, nesnelerin algılanması bunların ayrı ayrı öğelerinin algılanmalarıyla gerçekleşir. Gestaltçılara göre ise algılamalarımız bir bütünlük içerir.
- Yaşantılar ve davranışlar fiziksel, ruhsal ve çevre gibi birçok öğenin belli biçimlerde örgütlenmesinden oluşan bütündür.
- Bütün, kendisini oluşturan parçaların toplamından farklı ve büyüktür. Hiçbir parça bütünün içerdiği özelliklere sahip değildir. *Örneğin*, üzüm kompostosunun özellikleri ayrı ayrı ne şekerde ne üzümde ne de suda vardır.
- Öğrenmede tümdengelim yöntemini kullanmışlar ve algıda organizasyon üzerinde durmuşlardır.
- Temsilcileri Wertheimer, Koffka ve Köhler'dir.

4. Davranışsal Yaklaşım (Bihevyorizm)

- Bu yaklaşıma göre psikolojinin konusu gözlenebilen davranışlardır.
- Yapısalcı yaklaşımı şiddetle eleştirerek "bilinci incelemek anlamsız, içebakış çıkmaz sokak" demiştir.

Dikkat

Bihevyorizm, çevreye aşırı derecede önem verdiğinden, zihinsel süreçleri dikkate almadığından ve doğuştan gelen özellikleri gözardı ettiğinden dolayı eleştirilmiştir.

- Davranışı, uyarıcı-tepki (U → T) ilişkisi içerisinde inceler.
- Deney ve gözlem yöntemini kullanır.
- Temsilcileri John Watson, İvan Pavlov, Thorndike ve Skinner'dir.

Örnek

01

İnsan duyguları, düşünceleri öznel yaşantılardır. Bunlar başka bir kişi tarafından gözlenemez. Buna karşılık, dış çevreden gelen uyarılara bireyin verdiği tepkiler başkalarının gözlenebilir. Bir bilim olarak psikolojinin inceleme konusu da bireyin nesnel olarak gözlenebilen bu tür tepkileri olmalıdır.

Buna göre, psikolojideki yaklaşımlardan hangisinin temelini oluşturur?

- A) Davranışsal yaklaşım
- B) Bilişsel yaklaşım
- C) Yapısalcı yaklaşım
- D) Psikodinamik yaklaşım
- E) Hümanistik yaklaşım

Çözüm:

5. Psikodinamik Yaklaşım (Derinlik Psikolojisi - Psikanalizm)

- Bilincin derinliklerini konu alan bir yaklaşımdır.
- Bu yaklaşıma göre psikolojinin konusu bilinçaltı olmalıdır.
- Ruhsal yapı bilinç, bilinç öncesi ve bilinçaltı kavramlarıyla açıklanmıştır.

Bilinç

İnsanın o anki iç yaşantısının ve davranışlarının farkında olmasıdır. Algı ve bilgilerin açık seçik izlendiği bir alandır.

Bilinç Öncesi (Bulanık Bilinç)

Çok rahatsız edici olmayan anıların, bazı isim ve duyguların barındırıldığı alandır. Zihinsel çaba ile bu bilgilerin bilinç alanına taşınabilir. Bilinenlerin saklandığı bir depo gibidir.

Bilinçaltı (Bilinç Dışı)

- Tamamen bastırılan, hatırlanması ruh sağlığını bozabilecek bazı yaşantıların, çocuklukta yaşanan çatışmaların, saplantıların bulunduğu alandır.
- Bu alanda yer alan bilgilerin hatırlanması oldukça zordur.
- Bu yaklaşıma göre, insan pasif bir varlıktır. Çünkü bilinçaltının etkisindedir.

Dikkat

Davranış bozukluklarının nedeni olan bilinçaltındaki yaşantı, duygu ve düşüncelerin bilinç düzeyine çıkarılarak çözümlenmesi yöntemine psikanaliz tedavi yöntemi denir.

- Kişinin bugünkü davranışlarının kaynaklarını bulmak için onun geçmiş yaşantılarının incelenmesi gerekir.
- Yöntem olarak, serbest çağrışım, telkin, rüya analizi ve hipnoz kullanılır.
- Kurucusu Sigmund Freud, temsilcileri Horney, Jung ve Adler'dir.
- Psikodinamik yaklaşıma göre, kişilik üç öğeden oluşmaktadır:

İd

- Kişiliğin ilkel bölümüdür. İd her yerde, her zamanda, her şekilde dürtüleri, ihtiyaçları, istekleri karşılamak ister.

Ego (Benlik)

- Kişiliğin zaman içinde oluşan ve gelişen bir parçasıdır. Kişinin nerede, ne zaman, nasıl davranması gerektiğini belirler. Kişiliğin gerçekçi yönüdür.

Süperego

- Kişiliğimizin ahlaki yönüdür. Toplumsal ilişkiler ve aile etkisiyle gelişen kuralların hakim olduğu ve davranışlarımızı denetleyen kişilik ögesidir.

Bilgi Kutusu

- Freud'a göre, insanın doğuştan gelen iki temel eğilimi vardır: Cinsellik ve saldırganlık. Bu iki temel eğilim, onun bir toplum içinde yaşamasını zorlaştırdığından sürekli baskı altında tutulur ve bilinç dışına itilir.

Örnek

02

Freud, bireyin bugünkü davranışlarının kaynaklarını bulmak için onun geçmiş yaşantılarının incelenmesi gerektiğini ileri sürmüştür.

Freud, bu savıyla aşağıdakilerden hangisini vurgulamak istemiştir?

- A) Ruhsal yaşantılar bedensel etkinliklerle yakından ilgilidir.
- B) Davranışların biçimi bireyin eğitim düzeyi ile ilişkilidir.
- C) Çocukluk yaşantıları daha çok çevrenin denetimindedir.
- D) Küçük yaşlardaki yaşantılar kişiliğin oluşmasında belirleyici rol oynar.
- E) Benzer koşullar, çocuklarda farklı davranışlara yol açabilir.

Çözüm:

6. Hümanistik Yaklaşım (İnsancılık)

- İnsanı temel alan ve insanı merkeze koyan bir yaklaşımdır.
- İnsan ancak özgür eylemlerle tüm yeteneklerini ortaya çıkarabilir ve kendini gerçekleştirebilir.
- Duygu, düşünce, algı, kavrayış ve davranış biçimi noktasında bireysel farklılıklar gözleneceğinden her insan tek başına değerlendirilmelidir.
- Kendisinden önceki bütün yaklaşımları insanın değerini ve önemini göz ardı ettiği için reddeder.
- İnsanın fizyolojik ihtiyaçları (açlık-susuzluk) kadar, sosyal ihtiyaçlarını (sevgi - saygı - güven) da ön plana çıkarır.
- DeneySEL ve psikoanalitik yöntemleri reddeder. Bunun yerine empati ve içgözlem yöntemlerini kullanırlar.
- Temsilcileri, Abraham Maslow ve Carl Rogers'tir.

7. Biyolojik Yaklaşım

- Davranışın kaynağını bulabilmek, ruhsal bozukluk ve hastalıkların oluşumunu anlayabilmek için organizmanın biyolojik yapı ve işlevlerini anlamak gerektiğini ileri sürer.
- Biyolojik yaklaşım, insan davranışlarını hormonların çalışması, kanın kimyasal yapısı, karmaşık sinirsel süreçler ve bu süreçleri düzenleyen beynin yapısıyla açıklamaya çalışır. *Örneğin*, beynin belirli bölgeleri uyarıldığında belirli tepkilerin verildiği görülmüştür. Sonuç olarak beynin yapısı ve işleyişi ile davranış arasında sıkı bir ilişki olduğunu ortaya çıkarmıştır.
- Deney ve gözlem yöntemini kullanır.
- Temsilcisi Adolf Meyer'dir.

8. Bilişsel Yaklaşım

- Bu yaklaşım insan davranışlarının incelenmesinde; bellek, kavrama, düşünme, algılama gibi zihinsel süreçlere önem verir.
- Psikoloji, insanın gözlenebilen davranışları ile zihinsel süreçleri arasındaki ilişkiyi deneySEL yöntemlerle araştırır.
- İnsan pasif değil aktif bir varlıktır. İnsan, uyarıcıları algılayarak, anlamlandırarak, yorumlayarak tepki verir.

Bilgi Kutusu

- Bu yaklaşım, davranışın oluşumunda davranışsal yaklaşımın aksine organizmanın bilişsel süreçlerinin aktif olduğunu savunur.
- Davranışı U - T (uyarıcı - tepki) ile değil U - O - T (uyarıcı - organizma - tepki) bağı ile açıklar. Yani davranışın anlaşılması için uyarıcı-tepki kadar organizmanın bilişsel süreçlerinin de anlaşılması gereklidir.
- Temsilcisi Jean Piaget'tir.

Psikolojide Yaklaşımlar				
Yaklaşım ve Temsilcisi	Konusu	Yöntemi	Yaklaşımına yapılan eleştiriler	Psikolojiye katkısı
Yapısalcı Yaklaşım (Strüktüralizm) W. Wundt	Bilincin yapısı ve davranışlara etkisi	İçgözlem (İçebakış)	Kullandığı yöntemin ve ele aldığı davranışın pozitiflikten uzak olması	Psikolojinin bilim olmasının ilk adımını atmışlardır.
İşlevselci Yaklaşım (Fonksiyonalizm) W. James, J. Dewey	Bireyin çevreye uyumunu ve yaşama katkısını artıracak yönleri ile inceleme	Gözlem, İçgözlem	Gözlenemeyen davranışları ele almaları ve içebakış yöntemini kullanmaları	Uygulamalı alanların öncüsü olmuştur.
Davranışçı Yaklaşım (Bihevörizm) J. Watson, E. Thorndike	Gözlenebilen, somut ve olgusal davranışlar	Gözlem - Deney	Davranışı U - T kalıbı içinde mekanik bir anlayışla ele almaları	Psikolojinin pozitif bilim haline gelmesi, hayvan davranışlarının psikolojinin konusu olması ve öğrenme gibi konularda önemli katkılar sağlamışlardır.
Bilişsel Yaklaşım J. Piaget	Davranışlarda zihinsel süreçlerin etkisi	Deney - Gözlem İçgözlem		Davranışın incelenmesinde U - T bağı yerine U - O - T bağına kurarak organizmanın zihin olaylarını da ele almışlardır.
Psikodinamik Yaklaşım S. Freud, A. Adler, C. Jung	Bilinçaltı süreçlerin davranışları yönlendirmesi	Psikoanaliz, Rüya analizi, Hipnoz, Telkin	Soyut ve test etme olanğından yoksun açıklamalarla davranışı açıklamaları	Bireyin geçmiş yaşantısının özellikle çocukluk döneminin davranış üzerindeki etkisini vurgulamışlardır.
Bütüncül Yaklaşım (Gestalt Kuramı) W. Köhler	Bilincin yapısının ve davranışı oluşturan öğelerin bütünlük içinde ve birbiriyle ilişki içinde ele alınması	Gözlem, Deney Tümdengelim		Algı ve öğrenme konularında katkıları olmuştur.
İnsancıl Yaklaşım (Hümanist) A. Maslow, Carl Rogers	İnsan davranışlarının ve duygularının kendi özelliğı içinde ele alınması	İç gözlem, Empati	Deneyysel yöntemleri yeterince kullanmamaları	İnsanın değerli bir varlık oluşuna vurgu yapmışlardır.
Biyolojik Yaklaşım A. Meyer	Davranışı oluşturan biyolojik yapılar	Deney ve tıbbi teknikler		Biyoloji, psikoloji ilişkisini kurmuşlardır.

1. Psikoloji, insan ve hayvan davranışlarını tanımlamak, anlamak ve açıklamak ister. Bir bilim olarak psikoloji; bu konularda nedensel ilişkiler bulmak, nedensel ilişkilere dayanarak organizmanın davranışlarını önceden kestirebilmek, etkileyebilmek ve kontrol edebilmek çabasıdır.

Bu parçada, psikolojinin aşağıdaki özelliklerinden hangisi üzerinde durulmuştur?

- A) Kullandığı araştırma yöntemleri
- B) Tarihsel gelişimi
- C) Temel amaçları
- D) Diğer bilimlerle olan ilişkisi
- E) Uygulama alanları

2. Yapılan psikoloji araştırmalarının televizyondaki şiddet içeren programların zararlı etkilerine ilişkin bilgileri ortaya koymasından sonra, televizyonun en çok seyredildiği saatlerde yayınlanan programların daha az şiddet içerdiği gözlenmiştir. Ayrıca internetteki zararlı içeriklerin gelişim çağındaki bireyler üzerindeki etkilerinin araştırılmasıyla birlikte çeşitli yasal düzenlemeler getirilmiştir.

Bu parçada, aşağıdakilerden hangisi üzerinde durulmaktadır?

- A) Psikolojinin diğer bilimlerle ilişkisi
- B) Psikolojinin günlük hayattaki etkisi
- C) Psikolojinin kullandığı yöntemlerin geçerliliği
- D) Psikolojinin olması gerekeni araştırması
- E) Psikolojinin pozitif bir bilim olduğu

3. Psikolojinin temel kavramlarını, konularını ve süreçlerini bilen bireyler, kendi duygu, düşünce ve davranışlarının altında yatan nedenleri daha iyi anlayabilirler. Böylece daha iyi bir anne veya baba, daha yakın ve anlayışlı bir vatandaş olurlar; yaşamlarına bir öğretmen, doktor, subay veya müdür olarak daha iyi bir biçimde uygularlar.

Bu parça, psikoloji ile ilgili aşağıdaki sorulardan hangisine bir yanıt niteliğindedir?

- A) Psikoloji neden diğer bilimlerden yararlanmalıdır?
- B) İnsan davranışları neden birden çok etmenle açıklanmaktadır?
- C) Psikoloji neden araştırma yöntemleri kullanmalıdır?
- D) Psikoloji biliminin sunduğu bilgileri neden öğrenmeliyiz?
- E) İnsan davranışları neden karmaşık yapıdadır?

4. Geçmişten günümüze kadar insanoğlu, karıncaların neden yuvalarına yiyecek taşıdığını, köpeklerin zil sesine karşı neden koşullandığını ya da kuşların neden göç ettiğini merak etmiştir. Evreni bütünüyle anlamak isteyen insan, hayvan davranışlarının da sebeplerini açıklamak ister. Böylece hem kendisinin hem de hayvanların doğadaki yerini daha iyi anlar ve bütüncü bakış açısına sahip olur.

Bu parçada, aşağıdakilerden hangisi vurgulanmıştır?

- A) İnsanların hayvan davranışlarını kavramaya çalıştığı
- B) İnsan ve hayvan davranışlarının anlaşılabilirliği
- C) İnsan davranışlarının karmaşık, hayvan davranışlarının basit olduğu
- D) İnsan ve hayvan davranışları arasındaki farkların neler olduğu
- E) Hayvan davranışlarının deneye daha açık olduğu

5. Psikoloji ekoller, insan davranışlarının sebeplerini değişik açılardan incelemişlerdir. Bu ekoller, birbirlerinden tamamen kopuk veya ilgisiz görüşleri yansıtmazlar. Her görüşün bir diğeriyle kesiştiği ve ortaklaşa paylaştığı yanlar vardır. Bu ekollerden birinin bütünüyle doğru, diğerlerinin ise yanlış olduğunu düşünmemek gerekir. İncelenen davranışa ve araştırmanın amacına göre, bu açıklama türlerinden biri daha uygun görülebilir.

Bu parçada, psikolojinin ekollerıyla ilgili aşağıdakilerden hangisi vurgulanmaktadır?

- A) Davranışların anlaşılmasında bilimsel bir bakış açısını yansıttıkları
- B) Elde edilen bulgulara göre kendilerini yeniledikleri
- C) Birbirleriyle çatışan hiçbir yönlerinin bulunmadığı
- D) İnsanla ilgili sorunlara, işbirliği içinde çözüm aradıkları
- E) Birbirlerine karşı üstünlük mücadelesi içinde oldukları

6. Biyolojik yaklaşıma göre, sinir sistemi ve iç salgı bezlerinin yapısı davranışlarımız üzerinde etkilidir. Bu yüzden her davranışın temelinde karmaşık sinirsel süreçler olduğu ve davranışı anlayabilmek için bu süreçlerin incelenmesi gerektiği anlayışı biyolojik yaklaşımın temel prensiplerini oluşturur.

Buna göre, aşağıdaki örneklerden hangisi biyolojik yaklaşımı destekleyen bir örnektir?

- A) Çocukluk dönemindeki yaşantıların yetişkinlik dönemi etkilemesi
- B) Aile içi çatışmaların duygusal gelişimi etkilemesi
- C) Davranışların bireysel ve sosyal yönlerinin incelenmesi
- D) Hedeflerinin gerçekleşmemesi durumunda kişinin moralinin bozulması
- E) Beynin bir bölümü elektrikle uyarılan farenin yürümemesi

7. I. İnsan davranışlarını uyarıcı-tepki ilişkisi çerçevesinde ele alır.
II. Düşünen, plan yapan, hatırladıklarını temel alarak karar veren ve dikkat gerektiren uyarılar arasından seçici bir ayırım yapan insanı inceler.
III. Kendine özgü yaşantı sergileyen insanın öznel yanını vurgular.
IV. Zihinsel süreçlerin nasıl örgütlendiğini ve çalıştığını açıklamayı esas alır.

Yukarıdaki açıklamalardan hangileri bilişsel yaklaşıma aittir?

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) II ve IV
- E) III ve IV

8. Psikolojinin konusu, insan ve hayvan davranışlarını inceleyip elde edilen bulgularla insanın çevreye uyumunu kolaylaştırmak olmalıdır. Psikolojinin ulaştığı veri ve bulgular, insanın pratik yaşamında yarar sağladıkça ve bu bilgilerin problem çözücü özellikleri ortaya çıktıkça bir bilim olarak psikoloji amacına ulaşmış olur.

Bu parçada üzerinde durulan psikoloji yaklaşımı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İşlevselci yaklaşım
- B) Gestalt yaklaşımı
- C) Bilişsel yaklaşım
- D) Yapısalcı yaklaşım
- E) Hümanistik yaklaşım

9. İnsanı sadece reflekslerle, koşullanmalarla, etki - tepki mekanizmasıyla yorumlamak anlamsızdır. İnsan, kendine özgü duyguları, düşünceleri ve amaçları olan bir varlıktır; özgürce seçim yapmak da bu duygu ve düşünceleri yaşamının olmazsa olmazıdır.

Bu parçada, aşağıdaki psikoloji yaklaşımlarından hangisi vurgulanmaktadır?

- A) İşlevselci yaklaşım
- B) Psikodinamik yaklaşım
- C) Bilişsel yaklaşım
- D) Yapısalcı yaklaşım
- E) Hümanistik yaklaşım

10. I. Organizmanın nasıl davranacağını önceden kestirebilmek ve gerektiğinde davranışları kontrol altına alabilmek gerekir.
II. Sinir sistemi ve iç salgı bezlerinin yapı ve işleyişi davranışlar üzerinde etkilidir.
III. Toplumca kabul görmeyen güdüler farkında olmadan bilinçaltına atılır.

Yukarıdaki görüşler sırasıyla hangi psikoloji yaklaşımlarına aittir?

- A) İşlevselci yaklaşım - Yapısalcı yaklaşım - Hümanistik yaklaşım
- B) Davranışçı yaklaşım - Biyolojik yaklaşım - Psikodinamik yaklaşım
- C) Biyolojik yaklaşım - Davranışçı yaklaşım - Bilişsel yaklaşım
- D) Yapısalcı yaklaşım - Bütüncül yaklaşım - Psikodinamik yaklaşım
- E) Psikodinamik yaklaşım - Davranışçı yaklaşım - Biyolojik yaklaşım

1. Aşağıdakilerden hangisi psikolojinin konularından değildir?

- A) İnsan ve hayvan davranışları
- B) Öğrenme yolları
- C) Ruh sağlığına etki eden faktörler
- D) Ruhun var olup olmadığı
- E) Öğrenmenin fizyolojik temelleri

2. Ünlü bir tiyatro oyuncusu, oyundan sonra seyircilerin coşkuyla ismini haykırması üzerine, yanındaki arkadaşına dönerek: "Ben doğmadan önce soyadım vardı, doğumumla ismimi eklediler önüne, gördüğün gibi şimdi saygı duyulan bir adım var. İşte onu ben var ettim." der.

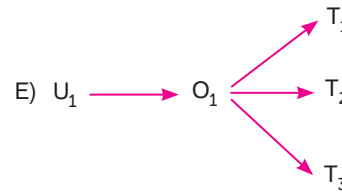
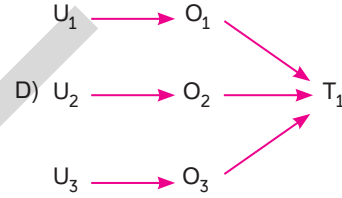
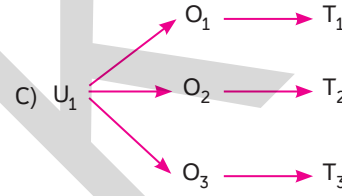
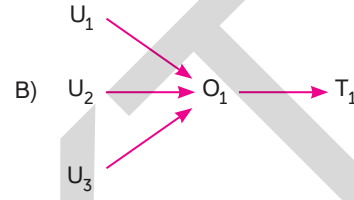
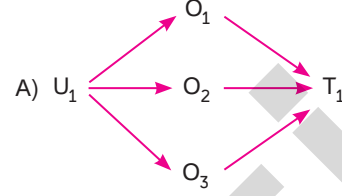
Bu tiyatrocunun kendisiyle ilgili söyledikleri, aşağıdaki yaklaşımlardan hangisinin görüşlerine örnek oluşturur?

- A) Davranışsal
- B) Psikodinamik
- C) Hümanistik
- D) Bilişsel
- E) Biyolojik

3. Aşağıdakilerden hangisi psikolojinin hayvan davranışlarını incelemesinin gerekçeleri arasında gösterilemez?

- A) İnsan davranışlarını daha iyi anlayabilmek
- B) İnsan ve hayvan davranışlarını karşılaştırabilmek
- C) Hayvan davranışlarını bilimsel olarak incelemek
- D) İnsanlar üzerinde uygulanamayan deneyleri hayvanlar üzerinde uygulayabilmek
- E) Hayvanlardan daha çok faydalanmayı sağlamak

4. Bir müzik yarışmasında jüri üyeliği görevini yerine getirenlerin aynı şarkıya farklı puan vermeleri, uyarıcı (U) → organizma (O) → tepki (T) ilişkisi açısından aşağıdakilerden hangisiyle açıklanabilir?

5. Aşağıdakilerden hangisi psikolojinin felsefeden ayrılıp bağımsız bir bilim olmasını sağlamıştır?

- A) İnsan ruhu ile ilgili araştırmaların gelişmesi
- B) İnsan davranışlarıyla ilgili çalışmaların artması
- C) Çeşitli psikoloji yaklaşımlarının ortaya çıkması
- D) William Harvey'in kan dolaşımını açıklaması
- E) Wilhelm Wundt'un ilk psikoloji laboratuvarını kurması

6. • Psikoloji, insan ve hayvan davranışlarının bilimsel olarak incelenmesidir.
• Psikoloji, zihinden geçen bilinç olaylarının incelenmesidir.
• Psikoloji, insan ve çevresi arasındaki ilişkileri inceleyen bir bilimdir.

Bu tanımlarda psikolojinin farklı ifade edilmesinin temel gerekçesi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Pozitif bir bilim olarak kurulması
B) İnsanın bilimsel olarak ele alınması
C) Bireysel farklılıkların dikkate alınması
D) Psikologların farklı açıklamalarda bulunması
E) Davranışların bilimsel olarak değerlendirilmesi

7. Psikoloji bilimi, bireylerin aynı uyarıcıya farklı tepkiler vermesini ele alır. Eğer uyarıcılar karşısında farklı bireylerin davranışları hep aynı olsaydı, psikoloji bilimi doğmazdı.

Bu parçada psikolojinin doğuşunda aşağıdakilerden hangisinin önemi vurgulanmaktadır?

- A) Bireylerin davranış farklılıklarını yorumlama çabası
B) Değişkenler arasındaki ilişkiyi gösterme düşüncesi
C) Davranışları önceden kestirebilme isteği
D) Belleğin işlevlerini ortaya koyma düşüncesi
E) Çevrenin, davranış üzerindeki etkisini belirleme çabası

8. Aşağıdakilerden hangisi psikolojinin yararları arasında gösterilemez?

- A) Bireyin sosyal çevresine uyumunu kolaylaştırma
B) Bireyi, saygınlığı olan mesleklerle yönlendirme
C) Kişisel sorunlarını çözmede bireye yardımcı olma
D) Bireyin kendisini tanımasını sağlama
E) Bireyi, iç yaşamı ve davranışları hakkında bilgi sahibi yapma

9. Algılamada, bellek ve düşünme gibi zihinsel süreçleri kullanan birey, kendisi ve çevresi hakkında yeni bilgiler edinir, eski olayları hatırlar, ortaya çıkan sorunları çözer ve gelecekle ilgili planlar yapar. İnsanı diğer canlılardan ayıran en belirgin özellik, onun dıştan gelen uyarımları işleyebilme, anlamlandırabilme yeteneğidir.

Bu açıklamalar, psikolojideki yaklaşımlardan hangisinin temelini oluşturur?

- A) Davranışçı yaklaşım
B) Bütüncül yaklaşım
C) Yapısalcı yaklaşım
D) Psikodinamik yaklaşım
E) Bilişsel yaklaşım

10. Psikoloji bir bilim olacaksa, verilerin gözlenebilir ve ölçülebilir olması gerekir. İçebakış yöntemiyle kişi, algı ve duygularını yalnız kendi gözleyebilir. Oysa bir kimsenin davranışları başkalarının gözlemlenebilmelidir. Ancak bu şekilde psikoloji, pozitif bilim olabilir.

Bu parçada aşağıdaki yaklaşımlardan hangisinin görüşleri anlatılmaktadır?

- A) Davranışsal yaklaşım
B) Yapısalcı yaklaşım
C) Bütüncül yaklaşım
D) Hümanistik yaklaşım
E) Psikodinamik yaklaşım

11. Davranışa belirli bir açıklama getirilmişse ve nedeni biliniyorsa onun hangi durumlarda tekrarlanacağı da biliniyor demektir. Örneğin, saldırganlık davranışının nedenleri anlaşılmış ve açıklanabilmişse onun hangi koşullarda ve ne zaman ortaya çıktığı bilinebilir.

Bu açıklamada psikolojinin hangi amacı üzerinde durulmuştur?

- A) Davranışın saptanıp denetim altına alınması
B) Davranışın anlaşılıp açıklanabilmesi
C) İnsanın çevre ile uyumunun sağlanması
D) Davranışın önceden tahmin edilebilmesi
E) Ele alınan olguların betimlenmesi

C. Çağdaş Psikolojide Uzmanlık Alanları

1. Deneyisel Alanlar

a. Sosyal Psikoloji

Bireyin grup ve toplum içindeki davranışlarını, tutumlarını inceleyen psikoloji bölümüdür. Propaganda, ikna, liderlik, uyuma davranış ve gruplar arası çatışma gibi konuları inceler.

Örnek

01

Aşağıdakilerden hangisi, özellikle sosyal psikolojinin çalışma alanına girer?

- A) Bireyin grup içindeki davranış, tutumların gelişmesi ve değişmesi
- B) Davranış bozukluklarının tanısı ve tedavisi
- C) Öğrenme ilkelerinin okuldaki öğretimde uygulanması
- D) Davranışlarda yaşa bağlı olarak görülen değişiklikler
- E) Davranışların ölçülmesinde kullanılacak araçların geliştirilmesi

Çözüm:

Örnek

02

Bireyin grup içindeki davranışlarının incelenmesi, psikolojinin en çok hangi dalını ilgilendirir?

- A) Sosyal psikoloji
- B) Eğitim psikolojisi
- C) Deneyisel psikoloji
- D) Klinik psikoloji
- E) Gelişim psikolojisi

Çözüm:

b. Gelişim Psikolojisi

Bireyin doğumundan ölümüne kadar yaşa bağlı davranış değişikliklerini inceleyen psikoloji bölümüdür. Yani takvim yaşı ile davranışlar arasındaki ilişkiyi inceleyen psikoloji dalıdır.

Bilgi Kutusu

Gelişim psikolojisi çeşitli özelliklerine göre; çocuk, ergenlik, yetişkinlik ve yaşlılık psikolojisi gibi alanlara ayrılır. Böylece her yaş döneminde bireyin gelişimini inceler.

Örnek

03

Bir araştırmacı, çocukluk ve ergenlik dönemi boyunca ahlaki görüşlerin ve değer yargılarının nasıl kazanıldığını ve ne gibi değişikliklere uğradığını incelemektedir.

Bu araştırmacının çalışması psikolojinin hangi dalıyla en çok ilişkilidir?

- A) Gelişim psikolojisi
- B) Deneyisel psikoloji
- C) Klinik psikoloji
- D) Öğrenme psikolojisi
- E) Eğitim psikolojisi

Çözüm:

c. Eğitim Psikolojisi

Psikolojinin verilerinden yararlanarak eğitimin en iyi biçimde yapılabilmesi için gereken yöntemleri belirleyen, bireylerin etkili bir şekilde öğrenmelerini sağlamak için çalışmalar yapan psikoloji dalıdır. Ayrıca öğretmen-öğrenci ilişkisinin nasıl olması gerektiğine, iyi bir öğretmenin yapılabilmesi için gereken öğretmen-öğrenci ilişki düzeyini belirlemeye yönelik çalışmalar da eğitim psikolojisinin kapsamındadır.

Örnek

04

Psikolojinin aşağıdaki alanlarından hangisinin temel amacı, psikolojide elde edilen bulgulardan yararlanarak öğretim tekniklerini geliştirmek ve bireylerin daha etkili bir biçimde öğrenmesini sağlamaktır?

- A) Sosyal psikoloji
- B) Deneysel psikoloji
- C) Gelişim psikolojisi
- D) Eğitim psikolojisi
- E) Klinik psikoloji

Çözüm:

d. Deneysel Psikoloji

- Davranışların fizyolojik temellerini, ilkelerini, sebep - sonuç ilişkilerini araştıran psikoloji dalıdır.
- Duyum, algı, bellek, güdü, öğrenme gibi konular üzerinde araştırma yapar. *Örneğin*, "Zeka düzeyi ile başarı arasında ilişki var mıdır?" gibi sorulara yanıt arar.

e. Fizyolojik Psikoloji

- Biyolojik süreçlerin davranışlara etkisini inceler.
- Duyu organları, beyin, sinir sistemi, iç salgı bezleri, hormonların davranışlara olan etkisini araştıran psikoloji dalıdır.

f. Psikometrik Psikoloji

- Psikolojide bireysel farkların, çeşitli özelliklerin ölçülmesi için testlerin geliştirilmesi ve kullanılması ile ilgili alandır.
- Zeka ve kişilik ile ilgili testler bu bölümün konusudur.

Bilgi Kutusu

Psikometrik kelimesinin metrik kısmı zihnimizde metreyi çağrıştırır. Metre de ölçme ile ilgili bir terimdir.

2. Uygulamalı Alanlar

a. Danışmanlık Psikolojisi

- Bireye yaşamını kolaylaştıracak bilgiler veren, bilgilerini ve yeteneklerini açığa çıkaracak kararları almasına yardımcı olmayı amaçlayan psikoloji bölümüdür.

Örneğin, liselerdeki danışman psikologlar öğrencileri ilgi ve yeteneklerine göre mesleklere yönlendirmeye çalışırlar.

b. Klinik Psikoloji

- Davranış bozukluklarının teşhisi ve tedavisiyle uğraşan psikoloji dalıdır.

Bilgi Kutusu

Psikolog ve psikiyatrist arasındaki farklar:

- Psikolog, psikoloji mezunu olan ve klinik psikoloji dalında uzmanlık yapan kişidir. Psikiyatrist ise tıp eğitiminden sonra psikiyatri uzmanlığı yapmış tıp doktorudur.
- Psikoloji ilaç ve ameliyat gibi uygulamalar yapmaz. Psikiyatrist ise ilaçla tedavi eder.

Bilgi Kutusu

- Klinik psikologlar sadece psikolojik rahatsızlığı olanlarla ilgilenir. Yani ağır düzeydeki davranış bozukluklarıyla ilgilenir.
- Danışman psikologlar ise normal sınırlar içinde kalan herhangi bir "geçici uyumsuzluk" problemleriyle ilgilenir. Okuldaki öğrencilerin sorunları, iş problemleri, evlilik uyumsuzlukları, emeklilikteki uyumsuzluklar gibi.

Örnek

05

Davranışlarda ve kişiler arası ilişkilerde görülen aksamalar ile bunların giderilme yolları, psikolojinin en çok hangi dalını ilgilendirir?

- A) Klinik psikoloji
- B) Endüstri psikolojisi
- C) Gelişim psikolojisi
- D) Eğitim psikolojisi
- E) Sosyal psikoloji

Çözüm:

Örnek

06

- I. Topluluk içinde birey nasıl davranır?
- II. Hangi tür davranış bozukluklarında düşüncenin gerçekte bağlantısı kopar?
- III. Başarısız öğrencilerin ailelerindeki belirgin özellikler nelerdir?
- IV. Şiddetli ve sürekli kaygının uygun tedavi yöntemi nedir?
- V. Çocuklardaki davranış değişimi hangi aşamalardan geçer?

Yukarıdaki soruların hangilerine klinik psikologların cevap araması en çok beklenir?

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) II ve IV
- D) III ve IV
- E) IV ve V

Çözüm:

c. Endüstri ve Ticaret Psikolojisi

Çeşitli meslekler için insan yetiştirme, personelin denetlenmesi, kişi ve kurumlar arasında iletişimin geliştirilmesi, çalışanlara danışmanlık, yönetici yetiştirilmesi, çalışanları güdüleme, çalışma şartlarını belirleme gibi konularla ilgilenen uzmanlık alanıdır.

Örnek

07

Personel seçme ve yerleştirme, çalışanları güdüleyen koşulları belirleme, hizmet içi eğitim sonuçlarını değerlendirme, çalışma ortamında insan ilişkilerini geliştirme gibi konularla psikolojinin en çok hangi dalı ilgilenir?

- A) Eğitim psikolojisi
- B) Gelişim psikolojisi
- C) Endüstri psikolojisi
- D) Deneysel psikoloji
- E) Klinik psikoloji

Çözüm:

d. Hukuk ve Askerlik Psikolojisi

- Hukukta suçluların sorgulanmasında, suç işlemede psikolojik etkenlerin tespitinde ve tekrar bireyin topluma kazandırılmasında psikolojiden yararlanılır.
- Askerlikte, askerlerin moral motivasyonu, askerlerin psikolojik sorunlarıyla ilgilenir.

e. Spor ve Sanat Psikolojisi

- Sporunun başarılı olmasında her türlü etkinliğe yardımcı olur. Sporunun hazırlanmasından çevresiyle ilişkilerine, işini sevmesinden koşulların iyileştirilmesine kadar psikolojinin verilerinden yararlanır.
- Sanatta ise sanatçının dış dünyayı algılamasından kendisini algılamasına kadar birçok konuda psikolojiden yararlanır.

Bilgi Kutusu

Psikolojinin uzmanlık alanlarından deneysel alanlar, araştırma süreci ile ilgili iken; uygulamalı alanlar araştırmaların uygulanması ile ilgili alanlardır.

D. Çağdaş Psikolojide Araştırma Yöntemleri

Bir amaca ulaşmak için izlenen yola yöntem denir.

1. Gözlem

- ☉ Davranış ve olayları belli bir amaç ve düzenle inceleme yöntemidir.

a. İç Gözlem

- ☉ Kişinin kendi kendisini gözleyerek araştırmacıya aktarmasıdır.

Bilgi Kutusu

Güvenilirliği en düşük olan yöntem "içgözlem"dir.

b. Dış Gözlem

Araştırmacının bireyi gözleyerek değerlendirme yapmasıdır.

☉ Doğal Gözlem

Gözleyenin etkisi olmadan bir olay ya da durumun incelenmesidir. *Örneğin*, oyuncaklarıyla oynayan bir çocuğun izlenmesi.

☉ Sistematik (Kontrollü) Gözlem

- ▶ Şartları, araştırmacı tarafından oluşturulan ve gerektiğinde araştırmacı tarafından şartları değiştirilen gözlem şeklidir.
- ▶ Gürültülü bir ortamda okuduğunu anlama düzeyinin ölçüldüğü bir araştırmada şartları belirleme gözlemcinin elindedir.

2. Anket

Belli bir konu hakkında bir grup veya topluluğun duygu ve düşüncelerini belirlemek için hazırlanmış soru formlardır.

Örneğin, piyasaya yeni çıkan bir ürün hakkında tüketicinin düşüncelerini öğrenmek amacıyla soru formu hazırlanıp uygulanır ve tüketicinin tepkisine göre değişikliğe gitme imkanı sunulur.

3. Test

- ☉ Bireylerin belirli bilgi, beceri, yetenek, zeka gibi bireysel farklılıklarını ölçmek için hazırlanmış araçlardır.
- ☉ Bireyin zeka düzeyini ölçmeye veya belirli bir iş için gerekli olan nitelikleri taşıyıp taşımadığını anlamaya yardımcı olur.

Bilgi Kutusu

- ☉ Psikolojik testlerde aranan önemli iki özellik, geçerlilik ve güvenirliktir. Testin amacına hizmet edebilme özelliğine **geçerlilik** denir. Yani bir zeka testinin zekayı doğru bir şekilde ölçme özelliğidir.
- ☉ Testin farklı zamanlardaki uygulamalarında tutarlı sonuçlar verme özelliğine ise **güvenirlilik** denir.

4. Deney

Davranışlar arasındaki neden - sonuç ilişkisini tespit etmek için yapılan araştırma yöntemidir. *Örneğin*, "Zeka düzeyi ile öğrenme arasında neden - sonuç ilişkisi var mıdır?" sorusu deneysel araştırmaya aittir.

Örnek

08

Aşağıdakilerden hangisini amaçlayan bir araştırmada, psikolojide kullanılan deneysel yöntem diğer araştırma yöntemlerinden daha üstündür?

- Bireyin şimdiki davranışlarının geçmiş yaşantılarıyla ilişkisini inceleme
- Bireyin davranışları ile belirli koşullar arasındaki neden - sonuç ilişkilerini belirleme
- Bireyin doğal ortamdaki davranışlarını betimleme
- Davranışların gelişme ve biçimlenmesiyle ilgili uzman görüşlerini saptama
- Bireyin davranışlarında, yaşamı boyunca meydana gelen değişmelerle ilgili bilgi toplama

Çözüm:

Deneydeki bazı kavramlar şunlardır:**a. Denek**

- Deneyde değişkenlerin uygulandığı, kontrol edildiği organizmadır.

b. Değişken

- Gözlenebilen ve farklı değerler alabilen özelliklere verilen adıdır. Psikolojide yapılan deneylerde iki değişken vardır:

I. Bağımsız Değişken

- Deneyde etkisi araştırılan değişkendir. Araştırmının nedeni, amacı olan değişkendir.

II. Bağımlı Değişken

- Bağımsız değişkene bağlı olarak değişen değişkendir. Araştırmanın sonucu olan değişkendir.

c. Gruplar

- Araştırmının amacına uygun olarak yaş, cinsiyet, zeka, eğitim düzeyi gibi özellikleri bakımından birbiriyle aynı özellikleri taşıyan ve değişken uygulandığı deneklerdir.

I. Deney Grubu

- Bağımsız değişkenin uygulandığı gruptur.

II. Kontrol Grubu

- Şartlarında hiçbir değişiklik yapılmayan, deney grubuyla kıyas yapmak amacıyla oluşturulan gruptur.

Bilgi Kutusu

- Deney ve kontrol grubu, araştırılan konu dışında ortak özelliklere sahip olmalıdır.
- Örneğin;** fiziksel yorgunluğun başarı üzerindeki etkisi araştırılsın. Her açıdan eşlenmiş iki grup öğrenci alınıyor. Birinci grup öğrenciler futbol oynadıktan sonra sınava alınıyor. İkinci grup öğrenciler ise hiçbir fiziksel yorgunluk yaşamadan sınava alınıyor. Deney sonucunda birinci gruptaki öğrencilerin ikinci gruptaki öğrencilere göre daha başarısız oldukları gözleniyor.
- Yapılan deneyde yorgun bırakılan grup deney grubudur.
- Şartlarında değişiklik yapılmayan grup kontrol grubudur.
- Etkisi araştırılan “yorgunluk durumu” bağımsız değişkendir.
- Yorgunluğa bağlı olarak “başarıdaki değişim” bağımlı değişkendir.

Örnek

09

Bir sınıftaki öğrenciler, okul başarıları bakımından birbirine denk iki gruba ayrılıp ikisine de ilk defa karşılaştıkları bir okuma parçası veriliyor. Birinci grup bu parçayı sessiz ve sakin bir odada, ikinci grup gürültülü odada okuyor. Belli bir süre sonunda iki grupta da okuma durduruluyor.

Bu deneyde, hangi değişkenler arasındaki neden – sonuç ilişkisi incelenmektedir?

- A) Okuma parçasının uzunluğu – okuma süresi
- B) Okuduğunu anlama – okul başarısı
- C) Okuma süresi – okuduğunu anlama
- D) Ortamdaki gürültü – okuduğunu anlama
- E) Okuma hızı – okul başarısı

Çözüm:**5. Görüşme**

Araştırılan konuda sözlü olarak bilgi toplama tekniğidir. Bireyin duygu ve düşüncelerini anlamak için kişiyle yapılan konuşmadır.

6. Biyografi

- Bireyin hayat hikâyesinin araştırılmasıdır.
- Bireyin ailesi, işi, evliliği, okulu ve çevre koşulları hakkında kapsamlı bilgiler elde etmeyi gerektiren araştırma tekniğidir.

7. Olay İnceleme (Vaka Tarihçesi)

Bireyin bugünkü davranışının ve kişilik özelliğinin nedenini; özgeçmişi, geçirdiği hastalıklar, okul, iş, evlilik yaşamıyla ilgili önemli olaylar vb. konuları ayrıntılı bilgiler içeren bir şekilde inceleyerek açıklama yöntemidir.

Bilgi Kutusu

- Biyografi, bireyin tüm geçmişini araştırmasıyla olay incelemesinden ayrılır.
- Olay incelemesinde ise geçmişteki önemli bir olay ayrıntılı incelenir.

8. İstatistik

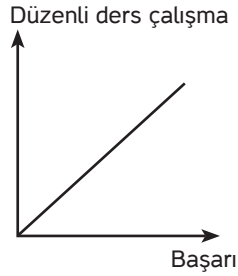
- İstatistik yöntemi, elde edilen sayısal verilerin anlamlandırılmasını sağladığından dolayı bilimsel araştırmalar için çok önemlidir.
- Bu yöntem, sayı ile belirtilebilen verilerin elde edilmesinde, sınıflandırılmasında ve sunulmasında kullanılan bir yöntemdir.

9. Korelasyon

- İki değer arasındaki ilişki miktarına **korelasyon** (ilgileşim-bağıntı) denir.
- Örneğin;** kitap okuma ile Türkçe paragraf sorularını çözme arasındaki ilişkiyi bulmak gibi.
- Korelasyon miktarı, korelasyon katsayısı ile ifade edilir. Korelasyon katsayısı ise (+1 ile -1) arasındaki değerleri alır.

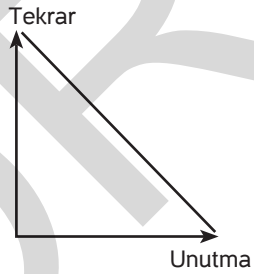
I. Pozitif Korelasyon (0'dan +1'e kadar değerleri içerir.)

- İki değişken arasında doğru orantı olduğunu gösterir. Yani değişkenlerden biri artarken diğerinin de arttığını, değişkenlerden biri azalırken diğer değişkenin de azaldığını gösterir.
- Örneğin;** çalışmak ile başarı. En yüksek pozitif korelasyon +1'dir.

II. Negatif Korelasyon (0'dan -1'e kadar değerleri içerir.)

- İki değişken arasında ters orantı olduğunu gösterir. Yani değişkenlerden biri artarken diğerinin azaldığını, değişkenlerden biri azalırken diğer değişkenin arttığını gösterir.
- Örneğin;** aşırı kaygı ile öğrenme. En yüksek negatif korelasyon -1'dir.

III. Nötr Korelasyon (0)

- İki değişken arasında bir ilişki olmadığını gösterir.
- Örneğin;** başarı ile kilo.

1. Görüşme, araştırılan konuda sözlü olarak bilgi toplama tekniğidir. Görüşmeci, görüştüğü kimseye, değerlendirmek istediği özellikleri ortaya çıkarabilecek birtakım sorular sorar. Bu sorulara verilen yanıtların anlamı ve niteliği, görüşülen kişinin jest ve mimik gibi tepkileri dikkate alınarak durum hakkında bir karar verilir.

Buna göre, aşağıdakilerden hangisi görüşmede dikkat edilmesi gereken kurallardan biri değildir?

- A) Görüşmeciyle görüştüğü kişi arasında etkin bir iş birliği sağlanmalı
- B) Görüşmeci, görüşme sonunda öznel sonuçlar ortaya koyabilmeli
- C) Görüşmenin yapıldığı ortam ve seçilen zaman uygun olmalı
- D) Görüşmeci, görüşme içeriğini bilimsel ilkelere göre düzenlemeli
- E) Görüşmeci, danışanın genel davranış biçimine dikkat etmeli

2. Psikolojide araştırma sonuçlarının değerlendirilmesi sürecinde ve sonuçların açıklanmasında, belirsizliği ortadan kaldırmak için sayısal verilerden, grafiklerden, yüzdelik oranlardan ve tablolardan yararlanılır.

Bu durum, psikolojinin bulgularının açıklanmasında hangi yöntem veya tekniğe ağırlık verildiğinin göstergesidir?

- A) Deney
- B) Gözlem
- C) Anket
- D) İstatistik
- E) İçebakış

3. İnsanın hem ilgi duyduğu hem de yetenekli olduğu bir alanda çalışması günümüzün önemli sorunudur. Ayrıca çalışma hayatının insan psikolojisine uygun olarak düzenlenmesi, üretim artışının da güvencesini oluşturur.

Bu parçada, aşağıdaki psikoloji alt dallarından hangisi üzerinde durulmaktadır?

- A) Eğitim psikolojisi
- B) Sosyal psikoloji
- C) Gelişim psikolojisi
- D) Danışmanlık psikolojisi
- E) Endüstri psikolojisi

4. Bir nesneden korkup kaçan bir insanın kaçma hareketi kolayca gözlenebilir. Oysa bu hareketin ortaya çıkmasına yol açan ve korku yaratan nedenin ifade edilmesi ve insanın duyduğu korku duygusu dışarıdan gözlenemez. Bu durumda doğal gözlem, hareketi izlemekte elverişli olduğu halde duyguyu izlemekte yetersizdir.

Bu parçada anlatılan durumla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Davranışa neden olan uyarıcıların her bireydeki tepkisinin aynı olduğu
- B) Bilişsel ve duygusal süreçlerin gözlemlenmesiyle denetlenemeyeceği
- C) En ideal araştırma tekniğinin doğal gözlem olduğu
- D) Geçmişte yaşadığımız duygu ve düşüncelerin davranışlarımızı etkilediği
- E) Davranışlarımızın temelinde karmaşık zihinsel süreçlerin bulunduğu

5. Toplumsal yapı içerisinde birey, toplumdan ayrı olarak değerlendirilemez. Çünkü toplumu oluşturan temel yapı taşı bireydir. Bireylerin davranışları, kişilikleri ve ruhsal durumları gibi yapısal özellikleri dolayısıyla içinde bulunduğu toplumu da etkiler.

Bu parçada, psikolojinin aşağıdaki bilimlerden hangisiyle ilişkisi vurgulanmaktadır?

- A) Sosyoloji
- B) Tarih
- C) Hukuk
- D) Mantık
- E) Coğrafya

6. Herhangi bir psikoloji araştırmasında uygulanan test ve anketler yeteri kadar net bilgiler vermeyebilir. Grup deneylerinden alınan bilgiler de doyurucu açıklamalar yapmaya yetmeyebilir. Böyle bir durumda bireyin kendisini çevresiyle, geçmişiy-le, yaşamında etkisi yoğun yaşantı örnekleriyle incelenmesi gerekliliği ortaya çıkar. Örneğin; derslerinde başarısız olan, öğretmenlerini ve çevresini dikkate almayan bir öğrencinin durumunu anlamak için ailesiyle ve yakın çevresiyle görüşmeler yaparak onlardan bilgi toplamak gerekebilir.

Bu parçada, aşağıdakilerden hangisinin araştırmalar sürecindeki önemi vurgulanmaktadır?

- A) Vaka çalışmasının
- B) Deneysel çalışmanın
- C) İstatistik verilerin
- D) Doğal gözlemin
- E) Anket çalışmasının

7. Psikolojide bireylerin davranışlarına açıklama getirmek için davranışlar belli testlerle incelemeye alınır. Bir bilim dalı olarak psikoloji, tarafsız araştırma yapmak ve tutarlı sonuçlara ulaşmak için bu testlerden faydalanmak zorundadır. Bu nedenle psikologlar, bireysel özellikleri analiz eden testler geliştirirler.

Bu parçada, psikolojinin aşağıdaki hangi alt dalından söz edilmektedir?

- A) Sosyal psikoloji
- B) Deneysel psikoloji
- C) Klinik psikoloji
- D) Danışmanlık psikolojisi
- E) Psikometrik psikoloji

8. Deneysel psikoloji; duyum, algı, bellek gibi konularda araştırmalar yapar. Neden-sonuç ilkesi çerçevesinde hangi temel sebeplerle davranışın ortaya çıktığını ve hangi sonuçlara neden olduğunu açıklamayı hedefler. Çünkü amaç, eylemleri temel ilkeleriyle açıklamaktır.

Buna göre,

- I. Kişinin bir grup içindeki kimliği nasıl şekillenir?
- II. Etkili bir öğrenmenin gerçekleşmesi için uygun yöntemler nelerdir?
- III. Gütülenmenin başarı üzerindeki etkisi nedir?
- IV. Uygun çalışma koşulları bireyin motivasyonunu nasıl etkiler?

sorularından hangisi deneysel psikolojinin sorularından olamaz?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız IV
- C) I ve II
- D) II ve III
- E) I, III ve IV

9. Psikoloji biliminin ortaya çıktığı ilk dönemlerde psikologlar, psikolojiyi zihinsel etkinliğin incelenmesi olarak tanımlıyorlardı. 20. yüzyılın başlarında davranışçı yaklaşımın sağladığı gelişme üzerine psikoloji, insan ve hayvanın ölçülebilen ve gözlenebilen davranışlarını inceleyen bilim olarak tanımlandı. 1960'lardan sonra ise bilişsel ve hümanistik psikolojinin gelişmesiyle psikoloji, zihinsel süreçlere de yer veren bir etkinlik olarak tanımlanmaya başladı.

Parçadan hareketle aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Psikoloji çalışmaları, psikolojinin alanını açıklamakta yetersiz kalmıştır.
- B) Psikoloji, tarihsel süreç içerisinde değişik anlam örgüsüyle zenginleştirilmiştir.
- C) Psikoloji, felsefeden etkilenen bir bilim dalıdır.
- D) Psikoloji, hayatımızın hemen her alanını etkilemektedir.
- E) Psikolojinin tam ve kesin tanımı, bu yüzyıl içerisinde yapılmıştır.

10. • Hangi tür davranış bozukluklarında bireyin gerçekte bağlantısı kopar?
• Şiddetli ve sürekli kaygının uygun tedavi yöntemi nedir?
• Akıl hastalıkları ve bu hastalıkların çözümleri nelerdir?

Yukarıdaki sorulara yanıt arayan psikolojinin alt dalı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bilişsel psikoloji
- B) Gelişim psikolojisi
- C) Sosyal psikoloji
- D) Klinik psikoloji
- E) Endüstri psikolojisi

11. İnsanların hangi televizyon programına daha fazla ilgi duydukları konusunu merak eden bir araştırmacının, tüm insanlara ulaşması olanaksızdır. Bu durumda ülke genelinde değil, toplum içinden bütünü yansıtabilecek şekilde seçilmiş bir grup insanla görüşmek gerekecektir.

Bu tarz bir araştırmada tercih edilen araştırma tekniği aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Gözlem yapma
- B) Örneklem alma
- C) Bulguları değerlendirme
- D) Sistematiik gözlem
- E) Hipnoz

12. Davranışların temelinde bulunan değişkenler arasındaki nedensellik bağının incelenmesinin gerekli olduğu aşağıdakilerden hangisiyle açıklanabilir?

- A) Gözlem
- B) Görüşme
- C) Serbest çağrışım
- D) Korelasyon
- E) Deneysel yöntem

1. Bilimsel araştırmalarda aşağıdaki amaçlardan hangisine ancak deneysel yöntemden yararlanarak ulaşılabilir?

- A) Değişkenler arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmak
- B) Olayların ve durumların özelliklerini betimlemek
- C) Olaylar ve durumlar arasında neden-sonuç ilişkisi kurmak
- D) Objeleri kendi doğal ortamlarında incelemek
- E) Bulguları, önceden bilinenler işığında yorumlamak

2. Psikolojinin aşağıdaki alt dallarından hangisi, karşısında verilen bilim dalı ile en az ilişkilidir?

- A) Sosyal psikoloji – Biyoloji
- B) Deneysel psikoloji – Fizyoloji
- C) Psikometrik psikoloji – İstatistik
- D) Okul psikolojisi – Eğitim
- E) Klinik psikoloji – Tıp

3. Aşağıdakilerden hangisi psikolojik testlerin ortak işlevidir?

- A) Bireylerdeki öğrenme güçlüklerini belirleme
- B) Bireysel farkları ortaya ıkarma
- C) Davranış bozukluklarını belirleme
- D) Yeni öğrenme tekniklerinin geliştirilmesini sağlama
- E) Araştırmalar için veri sağlama

4. “Büyüme, gelişme için gerekli bir koşuldur; fakat tek başına yeterli değildir.”

Aşağıdaki durumlardan hangisinde buna benzer bir ilişki görölmez?

- A) Uyarıcı – duyum
- B) Uyarılma – tepki
- C) Öğrenme – hatırlama
- D) Zeka – öğrenme
- E) Dikkat – refleks

5. Psikoloji, insanın davranışlarını ve i yaşamını, insanı güdüleyen koşulları, insanın kendini gerçekleştirme ve başarılı olma anlayışını belirlemeye çalışır.

Bu parçada psikolojinin hangi yönü üzerinde durulmuştur?

- A) Diğer bilimlerle ilişkisi
- B) Yöntemleri
- C) Araştırma konuları
- D) Alt dalları
- E) İşlevleri

6. Psikolojide insan davranışlarının pek çok yönünün bulunması, ayrıca psikoloji verilerinin endüstriden eğitime kadar çok çeşitli alanlarda uygulanması aşağıdakilerden hangisinin ortaya çıkmasını sağlamıştır?

- A) Araştırma yöntemlerinin
- B) Uzmanlık alanlarının
- C) İnsanlararası farklılaşmaların
- D) Ölme tekniklerinin
- E) İnsanların sınıflandırılmasının

7. Freud'a göre, doyurulmamış istek ve arzuların saklandığı yer bilinçaltıdır ve bugünkü davranışların nedeni de geçmişte yatmaktadır. Bilinçaltına ilişkin bilgilere sahip olmak için bireyin geçmiş yaşantıları incelenmelidir.

Freud'un bu düşüncelerinin aşağıdaki uzmanlık alanlarından hangisinin gelişmesinde katkısının olduğu söylenebilir?

- A) Sosyal psikoloji
- B) Psikometrik psikoloji
- C) Gelişim psikolojisi
- D) Endüstri psikolojisi
- E) Eğitim psikolojisi

8. İnsan davranışları hem sosyal ve fiziksel çevrenin hem de kalıtımın etkisiyle ortaya çıkar. Dolayısıyla bir psikoloğun bu iki faktörü de ele alması gerekir.

Buna göre, organizmaların özellikle görünüşünün ve davranışının belirlenmesinde psikolojinin hangi bilim dalıyla yakın ilişkide olması gerekir?

- A) Zooloji
- B) Filoloji
- C) Botanik
- D) Genetik
- E) Antropoloji

9. I. İnsanların yeteneklerine göre işe yerleştirilmesi
II. Çalışanlar arasındaki ilişkilerin düzenlenmesi
III. Çalışma yaşamında iş veriminin artırılması
IV. İşçi-işveren ilişkilerinin belirlenmesi
V. Bireyin davranış farklarının belirlenmesi

Bu konulardan hangisi endüstri psikolojisinin inceleme alanında yer almaz?

- A) V
- B) IV
- C) III
- D) II
- E) I

10. Zeka bölümü ile okuma testi puanı arasındaki ilişki inceleniyor. Buna göre, öğrencinin zeka bölümü yükseldikçe okuma testi puanının da yükseldiği görülüyor.

Bu durumla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Okuma testi puanı zeka bölümünü doğrudan etkiler.
- B) Zeka bölümü ile okuma testi puanı arasında pozitif korelasyon vardır.
- C) Okuma testindeki başarı, zeka düzeyindeki değişiklikleri etkiler.
- D) İki değişken arasında doğru orantı olduğundan korelasyon negatiftir.
- E) Zeka düzeyi ve okuma başarıları arasında korelasyon yoktur.

Organizma

Biyolojik gelişimini tamamlamış ve uyarıcılara tepki verebilen canlıdır.

Çevre

Organizmanın varlığını sürdürdüğü, çeşitli uyarıcılarıyla organizmayı sürekli etkileyen ve organizmadan etkilenen öğeler bütünüdür.

Çevre, doğum öncesi ve doğum sonrası olarak ikiye ayrılır:

- Doğum öncesi çevre; insanın anne karnında geçirdiği süreyi ifade eder.
- Doğum sonrası çevre; doğumla başlayan ve yaşam süresince devam eden çevredir.

İki grupta ele alınır:

- Fiziksel çevre;** organizmanın yaşamını sürdürdüğü, beslenme, barınma ve korunma gibi yaşamsal ihtiyaçlarını karşıladığı, ses, ışık, basınç, iklim koşulları gibi uyarıcılardan oluşan çevredir.
- Sosyal çevre;** insanların birbiriyle etkileşimlerinden ortaya çıkan sosyal olay ve olgulardan oluşan aile, arkadaş, okul, çarşı, pazaryeri gibi oluşumlardır.

Duyum

Uyarıcıların duyu organları tarafından alınarak beyne iletilmesi süreci ile gerçekleşen yalın olaya **duyum** denir. Koklama, işitme, tat alma, dokunma, görme gibi. Duyum, uyarıcının organizma tarafından fark edilmesidir.

Duyumun oluşması için gerekli olan koşullar:

- Bir uyarıcının olması:** Organizmanın davranışta bulunmasını sağlayan iç ve dış faktörlere **uyarıcı** denir. Zil sesinin duyulmasında olduğu gibi. Herkes tarafından doğrudan gözlenebilen uyarıcıların yanında, mide ağrısı gibi sadece organizmanın kendisinin hissedip algılayabildiği faktörler de birer uyarıcıdır.
- Sağlıklı sinir sistemi ve beyin:** Sağlıklı duyu organlarıyla alınan uyarıcıların duyumu oluşturabilmesi, sinir sistemi yoluyla bu uyarıcıların beyne iletilmesiyle mümkündür. Sinir sistemi ve beyin sağlıklı değilse duyum oluşmaz.
- Duyu organlarının sağlam ve yeterli olması:** Organizmanın sahip olduğu duyu organları sağlam ve yeterli değilse uyarıcı algılanamayacağı için organizmanın beklenen tepkiyi vermesi söz konusu değildir. İşitme veya görme zorluğu yaşayan insanların durumları buna örnek verilebilir.
- Uygun ortamın olması:** Örneğin ses yalıtımının olduğu bir ortamda herhangi bir ses işitmemiz mümkün değildir.

- Uyarıcı şiddetinin “duyum eşiği”nde olması:** Duyum eşiği, uyarıcının organizma tarafından fark edildiği uyarım düzeyidir. Uyarıcının organizma tarafından fark edildiği en alt sınıra **alt eşik**, uyarıcının duyu organları tarafından fark edildiği en üst noktaya **üst eşik** denir. Örneğin, sesin insan tarafından fark edilebilmesi için frekansının 20 ile 20000 Hertz aralığında olması gerekir. Morötesi (ultraviyole) ışınlarını çıplak gözle göremeyiz.
- Bir uyarıcının şiddeti değiştiğinde bu değişimin organizma tarafından anlaşılabilmesi için değişikliğin bir eşiğin üstünde olması gerekir.
- Örneğin hava sıcaklığı 20 dereceden 21 dereceye yükselse bu değişiklik organizma tarafından fark edilmez; ama 25 dereceye yükselse organizma hava sıcaklığındaki değişimi fark edecektir.
- İşte duyu organlarının uyarıcıların şiddetinde meydana gelen değişimleri fark ettiği eşiğe **farklılaşma eşiği** denir.

Dikkat

Farklılaşma eşiği, duyum için gerekli olan bir koşul değildir. Çünkü duyum zaten gerçekleşmiş oluyor.

Bilgi Kutusu

- Duyum eşiği ve fark eşiği yaşamın sürmesi açısından önemlidir.
- Her uyarıcının duyum oluşturduğu, her değişimin fark edildiği bir duyum hali hayatı yaşanmaz hale getirir.

Dikkat

- Duyum eşiği ve fark eşiği insandan insana ve canlılar arasında değişiklik gösterir.
- Örneğin, köpeklerin kokuyu ayırt edebilme yetisi diğer canlılardan daha fazladır.
- Bazı insanların kulakları diğerlerine göre daha hassastır ve çok düşük sesleri bile duyabilmektedir.
- Konservatuvar sınavlarında notaların ayırt edilebilmesine yönelik değerlendirmeler yapılması fark eşiğinin insandan insana farklı olmasından kaynaklanır.

Uyarım ve Duyum ile İlgili Kavramlar

a. Aşırı Uyarılma

- İç ve dış uyarıcıların organizmayı normalin üstünde bir şiddet ve süreyle etkilemesidir.
- Kuvvetli ışık, yüksek ses, aşırı açlık ve susuzluk, aşırı ağrı veya kaygı gibi.

b. Yetersiz Uyarılma

- Uyarıcıların organizmayı normalin altında şiddet ve süreyle etkilemesidir. Uzun süre evde tek başına kalmak ya da hücrede kalmak gibi.
- Aşırı ve yetersiz uyarılma durumunda algılama bozuklukları, zihinsel işlevlerde azalma, dikkat ve konsantrasyon düşüklüğü gibi durumlar ortaya çıkabilir.

c. Dengelenme (Homeostasis)

- Aşırı ve yetersiz uyarılma sonucunda dengesi bozulan organizmanın bu dengeyi yeniden sağlama çabasına **dengelenme** (homeostasis) denir.
- Vücudun aşırı sıcakta terlemesi, soğukta titremesi gibi.

d. Uyum

- Organizmanın yaşamını sürdürmesi için çevresi ile denge kurmasıdır.

Alışma (duyusal uyum): Isı, ışık, ses, koku gibi fiziksel uyarıcılara duyumun azalmasıdır. Sürekli gözlük kullanan biri bir süre sonra gözlüğünün gözüne takılı olup olmadığını fark etmez. Parfüm kokusuna alışma gibi.

Duyarsızlaşma: Üzüntü, sevinç, korku gibi psikolojik uyarıcılara karşı duygulardaki azalmadır. *Örneğin*, annesinden sürekli azar işiten bir çocuğun bu durumdan belli bir süre sonra etkilenmemesi gibi. Doktorun veya savaşta askerinin kan görmesi ve kandan etkilenmemesi bir duyarsızlaşmadır.

Alışma, organizmanın fiziksel uyarıcılara karşı; duyarsızlaşma ise duygusal uyarıcılara karşı bir süre sonra tepki göstermemesi durumudur.

Algı

Beyne ulaşan uyarımları tanıma, anlama veya anlamlandırma olayıdır.

Örnek;

Ses duymak	→	duyum
Çocuk sesi duymak	→	algı
Tat almak	→	duyum
Elma tadı almak	→	algı
Bakma	→	duyum
Çiçek görmek	→	algı
Koku almak	→	duyum
Gül kokusu almak	→	algı
Dokunmak	→	duyum
Sertliği anlamak	→	algı

Dikkat

- Duyum, duyu organları aracılığıyla edinilen basit deneyim; algı ise basit öğelerden çağrışım yoluyla oluşturulan karmaşık yapıdır.
- Duyumda öğrenmenin etkisi yoktur. Bu nedenle herkeste aynı şekilde görülür. Algıda ise öğrenmelerin etkisi vardır. Kişiye göre duyumlar farklı algılanabilir.
- Duyum her zaman aynı iken algı zaman içinde gelişir, değişir.

Algının Özellikleri

1. Algı alanı

Belli bir sürede insanın çevresinde olan ve yorumlayıp anlamlandırabildiği uyarıcıların tümüdür.

2. Algı Dayanağı

- Organizmanın uyarıcıları iyi-kötü, güzel-çirkin, hoş-hoş olmayan olarak algılamasına yol açan değerler sistemi ile insanın algılamasını etkileyen tüm yaşantı ve öğrenmelere **algı dayanağı** denir.
- İnsanın çevresindeki uyarıcıları algılaması sadece uyarıcıların veya duyu organlarının bir özelliğinden kaynaklanmaz. Bir insanın içinde yaşadığı toplumun özellikleri de algılamada etkili olur.
Örneğin, çekirdek kızartması bir Çinli için, kurbağa bacağı bir Fransız için iştah açıcı iken, bir Türk'ün midesini bulandırabilir.
- Algılamaların bu şekilde farklılaşmasına neden olan değerler sistemine **algı dayanağı** denir.

3. Algıda Değişmezlik

Daha önceden bilinen uyarıcıların farklı koşullarda olsa da gerçek biçim, renk ve boyutlarıyla algılanmasıdır. Algıda değişmezlik; şekil (biçim), büyüklük ve renk değişmezliği olmak üzere üç şekilde meydana gelir:

a. Şekil (Biçim) Değişmezliği

- Bilinen nesnelerin farklı şekillerde görünmelerine rağmen gerçek biçimiyle algılanmasıdır. Madeni paraya hangi açıdan bakılsa bakılsın yuvarlak olarak algılanır.
- Sandalyenin farklı açılardan görünümü farklı olmasına rağmen aynı sandalye olduğu bilinir.

b. Büyüklük Değişmezliği

- Bir nesnenin gözün ağ tabakasındaki görüntüsü bu nesneden uzaklaştığı ölçüde küçülür. Ama biz onu aynı büyüklükte algılarız. Buna büyüklük değişmezliği denir.
- *Örneğin;* uçak havalandığında aşağı bakıldığında evler küçük algılanır; ama biz evleri yine aynı boyutta algılarız.
- Uzaktaki at küçük görünmesine rağmen normal boyutlarında algılanır.

c. Renk Değişmezliği

- Bilinen nesnelerin farklı koşullarda farklı renklerde görünmesine rağmen gerçek rengiyle algılanmasıdır.
- Gün batımında kar farklı renkte görünse de beyaz olduğunu biliriz.

Dikkat

Algıda değişmezliğin olabilmesi için o nesnenin önceden algılanmış ya da öğrenilmiş olması gerekir.

Bilgi Kutusu

- Algıda değişmezlik sayesinde, uyarıcıları farklı farklı durumlarda da olsalar gerçek nitelikleriyle tanımaya devam ederiz.
- Bu algı özelliği olmasaydı her uyarıcıyı her konumda ayrı ayrı öğrenmemiz gerekecekti.
- En basit bir uyarıcı için, *örneğin* bir sandalye için bile yüzlerce ayrı öğrenme gerekecekti.
- Bu algı özelliği sayesinde bu zorunluluk ortadan kalkmış olmaktadır.

4. Algıda Seçicilik ve Dikkat

- Duyu organlarına gelen birçok uyarıcıdan sadece bazılarının algılanmasıdır. Algıda seçicilik, insanın çevreden ve kendi fizyolojik yapısından gelen tüm uyarıcıları algılamayıp onlar arasında bir seçim yapması durumudur.
- Algıda seçiciliği sağlayan süreç dikkattir. Ders çalışan birinin dersine yoğunlaşarak sokaktan gelen sesleri veya TV'deki sesi duymaması, haberleri dinlerken sadece üniversiteye hazırlık ile ilgili haberi veya tutmuş olduğumuz takımla ilgili haberi algılamamız algıda seçicilikle ilgilidir.

a. Dikkat ve Çeşitleri

- Düşünce ve zihin gücünün (psiko-fizik enerjinin) belli bir noktada yoğunlaşmasıdır.
- 1. **Seçici Dikkat:** Bireyin iradesiyle olmayıp, uyarıcının fiziksel özelliklerinden dolayı dikkatin oluşmasıdır. Birçok ses içinde öğretmenin konuşmasına yoğunlaşma gibi.
- 2. **Çekilen Dikkat:** Bireyin iradesiyle olmayıp, uyarıcının fiziksel özelliklerinden dolayı dikkatin oluşmasıdır. Birçok ışıklı tabela içinde en parlak olana yoğunlaşma gibi.
- ▶ **Dikkat değişmesi;** dikkatin bir uyarıcıdan diğer uyarıcılara kaymasıdır. Ders dinleyen birinin dikkatinin konuşan arkadaşına yönelmesi gibi.
- ▶ **Dikkatsizlik;** dikkatin kesik ve oynak oluşudur. Zihnin belli bir konuda yoğunlaşmamasıdır.
- ▶ **Dalgınlık;** bireyin kendisini, ilgisi dışındaki konulara fazlasıyla vermesidir.

b. Dikkati ve Algıda Seçiciliği Etkileyen Etmenler

1. Dış etmenler (Uyarıcının Özellikleri)

- a. **Uyarıcının şiddeti ve büyüklüğü:** Şiddetli bir ses, parlak bir ışık veya uyarıcının büyük olması, algıda seçiciliği neden olabilir. Büyük bir patlama, binaların yanında bulunan bir gökdelen hemen fark edilir. Bir gazete sayfasındaki büyük punto yazılar, koyu yazılar önce algılanır.
- b. **Tekrar:** Uyarıcılar içinde tekrar edenler daha çok dikkatimizi çeker. Polis otomobillerinin ışıklarının yanıp sönmeleri, yol yapım çalışmalarında yanıp sönen ışıklar örnek verilebilir. Öğretmenlerin bazı kelime ve cümleleri de çok tekrar etmesi dikkati çeker.
- c. **Tuhaflik (gariplik):** Hayatın akışı içinde alışmadığımız, değerlerimize ve beklentilerimize ters gelen uyarıcılar dikkat çeker. İskoçyalı bir erkeğin etek giymesinden ötürü dikkatimizi çekmesi gibi. Gazetecilikte geçerli olan "Köpeğin insanı ısırması değil, insanın köpeği ısırması haberdur." ilkesi bu durumla ilgilidir.
- d. **Değişiklik:** Bildiğimiz bir ortamda veya uyarıcıda meydana gelen değişiklikler veya ani değişimler algıda seçiciliğe neden olur. Bıyıkları olan birinin bıyıklarını kestiğinde hemen fark edilmesi gibi.

- e. **Hareketlilik:** Uyarıcılar içinde hareketli olanlar diğer uyarıcılara göre daha çok dikkat çeker. *Örneğin,* duran atlar içerisinde koşan bir at, park halindeki arabalar içinde parka giriş yapmak üzere olan araba dikkat çeker.
- f. **Zıtlık:** Uyarıcılar içinde zıt olanlar daha çok dikkat çeker. Beyaz bir zemindeki siyah bir lekenin dikkat çekmesi gibi.

2. İç Etmenler (Algılayanın Özellikleri)

- a. **İlgi ve Merak:** Birey öncelikle ilgi duyduğu konuları algılar. Haber programı içinde spordan hoşlanan bireyin, spor haberlerine daha çok dikkat etmesi gibi.
- b. **Meslek:** Bireyin mesleği algıda seçiciliğe neden olur. Sosyoloğun sık sık sosyal ilişkilere dikkat etmesi, tamircinin arabanın arızasını hemen fark etmesi gibi.
- c. **Güdüler ve İhtiyaçlar:** Bireyin ihtiyaç ve güdüleri algıda seçiciliği etkiler. Ev almak isteyen birinin gazetedeki emlak ilanlarını öncelikli algılaması gibi. Acıkan veya susayan kişi öncelikle ihtiyacı olduğu nesneye karşı güdülenir.
- d. **Beklenti ve Hazır Olma:** Bireyin beklentileri algıda seçiciliği etkileyen faktörlerden birisidir. Önemli bir haber kişinin telefon veya kapı ziline diğer insanlara göre daha çok duyarlı olması, sınav sistemi değişikliği beklentisi içinde olan bireyin eğitimle ilgili haberlere daha çok duyarlı olması bu duruma örnektir.

Bilgi Kutusu

Algıda seçiciliği ve dikkati etkileyen iç faktörler (öznel) dış faktörlere (nesnel) göre daha etkilidir. *Örneğin;* aç olan birisi ne kadar tuhaf ve büyük şeyler görürse görsün, öncelikle açlığını gidermek için eyleme geçecektir.

Örnek

01

Roman okumaktan hoşlanan bir kimse, bulunduğu odadaki konuşmalardan ve radyodaki müzikten etkilenmeden roman okumayı sürdürebilmektedir.

Bu durum, aşağıdakilerden hangisine bir örnek olabilir?

- Algıda gruplamaya
- Algıda seçiciliğe
- Öğrenmede transfere
- Aşırı uyarılmaya
- Öğrenmenin genellemesine

Çözüm:

5. Algıda Organizasyon (Örgütlenme)

- Uyarıcıları örgütleyerek bir bütün, düzen içinde algılamadır. Çevremizdeki nesneler birçok uyarandan oluşmasına rağmen bu uyarıları tek tek değil de anlamlı ilişkiler bütünlüğü içinde algılamamıza **algıda organizasyon** denir.
- Müziği tek tek notaları ile değil, bir melodi halinde algılamamız; insanları tek tek organlarıyla değil, tanıdığımız bir insan olarak algılamamız; meyveleri tek bir özelliği ile değil, renk, biçim, tat ve kokusu ile anlamlı bir bütün olarak algılamamız gibi.
- Algıda organizasyon özelliği üzerinde Gestalt yaklaşımı durmuştur.

sarı	mavi	turuncu
siyah	kırmızı	yeşil
mor	sarı	kırmızı
turuncu	yeşil	siyah
mavi	kırmızı	mor
yeşil	mavi	turuncu

- Hızlı bir şekilde yazıların renklerini söyleyin.
- Renklerin söylenirken zorlanmasının nedeni beynin aynı anda birden fazla uyarıcıyı organize etme eğiliminden kaynaklanmaktadır.

Algıda Organizasyonu Etkileyen Etmenler

a. Şekil-Zemin (Figür-Fon) Algısı

- Bu eğilim, şeklin (nesne) zemine (fon) göre öncelikle göze çarpmasına ve bize daha yakın görünmesine neden olur.
- Duvar zemindir; duvar saati şekildir. Şekil-zemin ilişkisi tüm duyu organlarımız ve algılarımız için geçerlidir. *Örneğin,* konuşmacının söyledikleri şekil, çevredeki gürültüler ise zemini oluşturur. İlk algılanan öge şekildir. Onun arkasında bulunan ve hemen dikkat edilmeyen uyarıcılarsa zemindir.

b. Algıda Gruplama

- Benzerlik:** Benzer nesneler gruplanarak algılanır. Bir futbol takımının futbolcularının formalarının renginden dolayı bir grup olarak algılanması gibi.
- Yakınlık:** Birbirine yakın yerde veya yakın zamanda meydana gelmiş uyarıcılar bir grup olarak algılanır. Havada bir arada uçan kuşların bir grup olarak algılanması gibi.
- Nesnelerin ikiye bölünebilir gruplar halinde algılanması yakınlıkları nedeniyledir.

3. **Süreklilik (Devamlılık):** Süreklilik gösteren birbiri ardı sıra giden uyarıcılar aynı grupta algılanır.

4. **Tamamlama:** Duyu organlarına eksik gelen uyarıcılar bütüne tamamlanarak algılanır. Telefonda kesik kesik gelen bir ses, kısmen silik bir yazı, bir kısmı görülen kedi tamamlanarak algılanır. Daha önce tamamı gösterilen bir reklamın daha sonra bir kısmının gösterilmesinin nedeni insanların reklamı tamamlayarak algılayacaklarının bilinmesidir.

c. Algıda Bütünlük

Organizmanın, algıda organizasyon ilkeleri çerçevesinde önce bütünü sonra ayrıntıları algılama özelliğidir. Uyarıcılar tek tek değil, bir bütün halinde algılanır. Bir canlı önce bütün olarak algılanır, sonra ayrıntılara inilerek türü, organları, diğerlerinden ayırt edici yönleri algılanır.

6. Derinlik Algısı

Zihnin nesneleri üç boyutlu algılamasıdır. Nesneler gözümüzün ağ tabakasına iki boyutlu olarak düşer. Çevresel faktörler ve gözün yapısal özellikleri nedeniyle nesneler üç boyutlu olarak algılanır. Tren raylarının gittikçe daralıyor gibi görülmesi buna örnek verilebilir.

Derinlik algısı, gözün yapısı ve çevreyle ilgili nedenlerden kaynaklanır.

a. Çevresel Nedenler

Nesnelerin görünüşlerine bağlı nedenlerdir.

- Paralel hatların gittikçe daralarak ufukta birleşiyormuş gibi görünmesi (çizgisel perspektif)
- Yakında olan nesneler açık ve ayrıntılı olarak algılanırken uzaktaki nesnelerin ayrıntısız ve puslu görünmesi (ışık gölge)
- Birbirini kapatan nesnelerden tam görünenin daha önde algılanması (Binişim)
- Uzaktaki nesnenin daha küçük, yakındaki nesnenin daha büyük algılanması (orantılı büyüklük)

b. Gözün Yapısal Özellikleri

- İki gözün olması derinlik algısına neden olur.
- Gözler uzaktaki ve yakındaki nesnelere bakarken farklı açılar oluşturur.
- Göz merceğinin kalınlaşması uzağı, incilmesi yakına bakıldığını ifade eder.

7. Uzay ve Zaman Algısı

Uzay (Mekan) Algısı: Nesneleri uzayda bir konuma yerleştirerek algılarız. Nesneleri birbirine göre yukarıda, aşağıda, sağda, solda gibi konumlarla algılama eğilimindeyizdir.

Zaman Algısı: Zaman algısını sağlayan bir duyu organı yoktur. Zaman algısı deneyimler sonucu oluşur. Zaman algısı, nesnel ve öznel olabilmektedir.

- **Nesnel zaman algısı:** Bir haftanın 7 gün, bir günün 24 saat oluşu
- **Öznel zaman algısı:** Kişilere göre farklılık gösterir. 2 saatlik eğlenceli bir film çok kısa olarak algılanırken, iki saatlik sıkıcı bir konuşma uzun algılanabilir.

Algı Yanılgıları

1. İllüzyon (Yanılsama)

Bir uyarıcının olduğundan farklı algılanmasıdır. Yanlış algılama ya uyarıcının kendisinden ya da uyarıcıyı algılayan kişiden kaynaklanır.

İkiye ayrılır:

- a. **Fiziksel İllüzyon:** Uyarıcının kendisinden, fiziki nedenlerden kaynaklanan algı yanılsamasıdır. Aynı uyarıcı herkeste aynı yanılgılara yol açar. Boyuna çizgili elbise giyen birinin boyunun olduğundan daha uzun olarak algılanması, suya batırılan cismin kırık algılanması fiziksel illüzyondur.
- b. **Psikolojik İllüzyon:** Uyarıcıyı algılayan kişinin psikolojik özelliklerinden kaynaklanan algı yanılsamasıdır. Yerdeki bez parçasını fare sanmak, karanlık bir ortamda hortumu yılanla benzetmek psikolojik illüzyondur.

2. Halüsinasyon (Sanrı)

- Olmayan bir uyarıcıyı varmış gibi algılamadır.
- Uyuşturucu krizine giren birinin vücudunda böceklerin dolaştığını sanması, aşırı çöküntü içinde olan birinin ölen eşiyile konuştuğunu söylemesi, bir akıl hastasının elinin üstünde minik fillerin dolaştığını görmesi gibi.

Bilgi Kutusu

İllüzyonda uyarıcı vardır; halüsinasyonda uyarıcı yoktur. İllüzyon her normal insanda görülebilir; fakat halüsinasyon akıl ve ruh sağlığı bozuk kişilerde, yüksek ateşli hastalıklarda, alkol ve uyuşturucu bağımlılarında yaşanır.

Algıyı Etkileyen Faktörler

a. Dikkat

- ⦿ Algı öncesi bir durumdur. Organizmanın psikofizik enerjisini belli bir konuda toplamasıdır.
- ⦿ Birey, çevresinde olup bitenlerden dikkat ettiklerini daha önce algılar.

b. Psikolojik Durum

- ⦿ Organizmanın içinde bulunduğu ruhsal durumu algılamaya etki eder.
- ⦿ Keyifli olunan durumlarda öğrenme daha iyi gerçekleşirken sinirli olunan durumlarda öğrenme iyi gerçekleşmeyebilir.

c. Algıya Hazır olma

- ⦿ Kişinin değişik uyarıcılar arasında sadece belli bir uyarıcıya tepkide bulunma hazırlığı içinde olması durumudur.
- ⦿ Aynı gazeteyi okuyan bir psikologla bir grafiker farklı uyarıcıları algırlarlar. Psikolog daha çok psikolojik konular üzerinde dururken, grafiker daha çok gazetenin fiziksel görünümü, mi-zanpaj yönünü algılar.

d. Geçmiş Yaşantılar ve Deneyimler

- ⦿ Önceden algılanan nesne ve durumların zihnimizde izleri vardır. Algılama sırasında yeni uyarılar bellekteki izlere göre anlam ka-zanır.
- ⦿ Köpek tarafından ısırılan bir çocuk tüm köpeklere karşı korku tepkisi geliştirir.

e. Güdülenme ve İhtiyaçlar

- ⦿ Doğal ihtiyaçların eksikliği ve güdülenme derecesi algılamayı etkiler.
- ⦿ Örneğin, aç insan daha çok yiyecek maddeleri, susuz insan ise daha çok içecek maddeleri algılar.

f. Kişisel Özellikler

- ⦿ Organizmanın cinsiyeti, yaşı, mesleği, ilgi alanı gibi özellikleri algılamayı etkileyen önemli faktörlerdir.
- ⦿ Bir kayayı jeoloğun algılaması ile antropoloğun algılaması aynı değildir.

g. Çevre

- ⦿ Organizmanın içinde bulunduğu fiziksel ve sosyal çevre, algıyı etkiler. Buzlu bir içeceğin yazın algılanışı ile kışın algılanışı farklıdır.

1. Organizmanın iç ve dış uyarıcılara karşı duyarlılık göstermesine duyum denir. Bir başka deyişle duyum, uyarıcıların duyu organları aracılığıyla beyinde etki oluşturmaktır.

Buna göre, aşağıdakilerden hangisi duyumun oluşması için gerekli koşullardan biri değildir?

- A) Uyarıcı
- B) Sağlıklı duyu organları
- C) Alışkanlıklar
- D) Uyarıcıların organizmaya ulaşacağı ortam
- E) Uyarıcı şiddetinin duyum eşikleri arasında olması

2. En yakın arkadaşım ile birlikte uzun zamandır vizyona girmesini beklediğimiz filmi izlemeye gittik. Film bittikten sonra yaptığımız yorumlara baktığımda ise hemen hemen hiçbir ortak yoruma ulaşamadığımızı gördüm. Ben, aktörlerin duygusal yönü ağır basan eylemlerinden söz ederken; arkadaşım, aksiyon sahnelerinin ne kadar muhteşem olduğunu dile getiriyordu.

Buna göre, aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Algı, subjektif bir niteliktedir.
- B) Duyum fizyolojik, algı psikolojiktir.
- C) Duyumun gerçekleşmesi her bireyde aynıdır.
- D) Duyum, algı sonrasında ortaya çıkar.
- E) Algının oluşması kişinin özellikleri doğrultusundadır.

3. I. İç ve dış uyarıcıların organizmayı normalden uzun süre ve şiddetle etkilemesi
II. İç ve dış uyarıcıların organizmada herhangi bir tepki oluşturacak güçte olmaması
III. Bir uyarıcının sürekli verilmesi sonucu organizmanın tepkisinde zayıflama görülmesi

Bu tanımlar sırasıyla aşağıdaki kavramlardan hangisine aittir?

- A) Algıda organizasyon - Algıda hazırlık - Aşırı uyarılma
- B) Aşırı uyarılma - Yetersiz uyarılma - Alışma
- C) Algıda seçicilik - Algıda değişmezlik - Duyarsızlaşma
- D) Aşırı uyarılma - Duyusal eşik - Algıda değişmezlik
- E) Yetersiz uyarılma - Duyarsızlaşma - Aşırı uyarılma

4. Ece'nin babası televizyonda haber izlerken, sesinin az olduğunu söyleyerek Ece'den televizyonun sesini artırmasını istemiştir. Ece, kumandadaki ses tuşuna bir kez basarak televizyonun sesini yükseltmiş ancak babası fark edilmediğini söyleyerek biraz daha artırmasını istemiştir.

Ece'nin babasının, sesin artışı fark etmemesiyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Ortamdaki gürültü, televizyonun sesini bastırmıştır.
- B) Ses uyarıcısı, duyum eşiklerinin dışında kalmıştır.
- C) Sesin şiddetindeki değişim, farklılaşma eşiklerini geçmemiştir.
- D) Ece'nin babası, işitme problemi nedeniyle sesleri duymamıştır.
- E) Haberin duyulması için gerekli uyarıcı etki oluşmamıştır.

5. • Gazete haber başlıkları arasında iri harflerle yazılmış olanın hemen fark edilmesi
• Her gün birkaç kez yinelenen bir ürün reklamının herkesin dikkatini çekmesi
• Beyaz elbiselerin olduğu bir vitrinde siyah bir elbisenin daha çok dikkat çekmesi

Yukarıda verilen örnekler algıyı etkileyen etmenlerden hangileriyle ilgilidir?

- A) Ani değişiklik - Uyarıcı şiddeti - Zıtlık
- B) Büyüklük - Tekrar - Zıtlık
- C) Hareket - Büyüklük - Zıtlık
- D) Uyarıcı şiddeti - Zıtlık - Büyüklük
- E) Büyüklük - Ani değişiklik - Tekrar

6. İnsanların algılama biçimlerini onların yaşamlarından, eğitim düzeylerinden, alışkanlıklarından, geleneklerden, ekonomik ve sosyal yapıdan bağımsız olarak düşünemeyiz.

Buna göre, aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Algı, bireysel bir zihinsel işlemdir.
- B) Algı, çevreye uyum sürecinden bağımsızdır.
- C) Algıyı sadece fizyolojik gereksinimler biçimlendirir.
- D) Cinsiyetle algı süreci arasında bağıntı vardır.
- E) Sahip olunan kültür, algıyı biçimlendirir.

7. • Bir televizyon programcısının önemli bir haber bülteni öncesinde heyecanlanması
• Stadyumda su satarak para kazanan birinin maçlarda gü-rültüden rahatsız olmaması
• Bedendeki su miktarının azalmasına bağlı olarak organiz-manın su içmesi

Yukarıda verilen örnekler sırasıyla aşağıdakilerden hangi-sinde gösterilmiştir?

- A) Duyusal uyum - Yetersiz uyarılma - Duyarsızlaşma
B) Dengelenme - Algıda seçicilik - Duyusal uyum
C) Aşırı uyarılma - Dengelenme - Yanılsama
D) Aşırı uyarılma - Alışma - Dengelenme
E) Dengelenme - Yetersiz uyarılma - Alışma

8. Günlük hayat içerisinde duyu organlarımıza her an yüzler-ce uyarı gelir ama bunlardan pek azı algılanır. Algılanan asıl uyarıcıların yanında diğer uyarıcılar bulanık kalır. Bunun ne-den, dikkatin bir veya birkaç uyarıcıya çevrilmiş olmasıdır.

Buna göre, dikkatin bir varlığa ya da olaya çevrilerek yalnız buna ilişkin uyarıcının algılanması aşağıdakilerden hangi-siyle ifade edilir?

- A) Algıda seçicilik B) Algıda değişmezlik
C) Algıda organizasyon D) Algı yanılsaması
E) Derinlik algısı

9. Birey, çevresinden gelen farklı uyarıcıların etkisi altında ka-lır ve duyumsadığı uyarımları belli bir düzen çerçevesinde biçimlendirme eğilimine girer. Böylece duyumlar bir anlam kazanır ve bu duruma psikolojide algıda organizasyon denir.

Buna göre, aşağıdakilerden hangisi algıda organizasyonu etkileyen etmenlerden biri değildir?

- A) Şekil ve zemin, duruma veya yere göre farklılık gösterir.
B) Uyarıcıların eksik yanları organizma tarafından tamamlanır.
C) Uyarıcılar birbirinden bağımsız birimler olarak algılanır.
D) Organizma benzer şekilleri birlikte algılama eğilimindedir.
E) Birbirine yakın olan uyarımlar bütün olarak algılanır.

10. Bir insanın karanlıkta bir taş parçasını akrep olarak algılaması psikolojik illüzyona, başka bir insanın ise hiçbir uyarıcı yokken evin her yerinde akrepler olduğunu söylemesi halüsinasyona örnek olarak verilebilir.

Bu örneklerle göre, psikolojik illüzyonu halüsinasyondan ayıran özellik aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Anormal insanlarda görülmesi
B) Sürekli bir şekilde algılanması
C) Nesnel bir gerçekliğin olması
D) Algılamada kişisel özelliklerin olması
E) Olmayan bir nesnenin algılanması

11. Bir resme bakarken eğer resmin yüzeyi kalabalık pek çok öğeden oluşuyorsa biz resimden uzaklaşırken resimdeki ci-simler birbirine daha yakın gözüktür.

Bu durum, aşağıdakilerden hangisiyle ifade edilebilir?

- A) Algıda değişmezlik B) Algıda seçicilik
C) Algıda organizasyon D) Algı yanılsaması
E) Algıda derinlik

12. Karlı bir gecede her yeri bembeyaz algılarız. Oysa kar, karan-lıkta gri-mavi arası bir renkte görünmektedir. Tıpkı ufukta kü-çücük görünen bir gemiyi, aslına uygun koca bir yolcu gemisi olarak algıladığımız gibi...

Örnekleri verilen algıda değişmezlik olayının doğru tanımı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bir uyarıcının her koşulda alışlageldiği biçimde algılan-masıdır.
B) Uyarıcıların bir düzene sokularak algılanmasıdır.
C) Uyarıcının yanlış yorumlanmasıdır.
D) Uyarıcının diğer uyarıcılarla birlikte algılanmasıdır.
E) Uyarıcının algılanmasında algılayanın zihinsel durumu-nun etkili olmasıdır.

1. Gözler, kulaklar, burun, dil ve parmak uçları temel olarak pasif alıcılardır. Uyarıcıları hiç yorum yapmadan beyindeki görme, işitme, koklama vb. işlem merkezlerine iletirler. Bir şey görüldüğünde, gözler, o şeyin güzel ya da çirkin olduğunu anlamaz, sadece görüntüyü beyne aktarır. Görüntü hakkında estetik bir yargıya varan, ona güzel ya da çirkin diyen zihindir. "Güzellik, bakanın gözündedir." denildiğinde aslında "Bakanın zihnindedir." denilmiş olur. Göz, bir Picasso resmi ile şeker ambalajı arasındaki farkı bilmez.

Bu parçadan aşağıdaki yargıların hangisine ulaşamaz?

- A) Duyumlar, algılamının dayanağını oluşturur.
- B) Güzellik duyumsal verilere bağlıdır.
- C) Duyu verileri nesneler olarak algılanır.
- D) Güzelin algılanışı kişiden kişiye değişir.
- E) Zihinsel süreçler algılamayı etkiler.

2. • Sigara içilmesine karşı olan bir gencin dikkatini, parkta bulunanlar arasında sigara içenlerin,
• Otomobil alacak bir kişinin dikkatini, yoldaki otomobiller arasında beğendiği modelde olanların daha çok çekmesi, algıda seçicilik örnekleridir.

Bu örnekler, algıda seçicilik üzerinde aşağıdakilerden hangisinin etkisini göstermektedir?

- A) Eğitim düzeyinin
- B) Kaygı düzeyinin
- C) Yaşın
- D) Cinsiyetin
- E) Tutumun

3. Aşağıdakilerden hangisi illüzyona bir örnektir?

- A) Bir gencin uzun zamandır karşılaşmadığı arkadaşını tanı-mada güçlük çekmesi
- B) Bir öğrencinin harflerinin bir kısmı silik olan yazıyı bütün harfler tamamlamış gibi okuması
- C) Yanıp sönen bir reklam panosunun sürekli yanana göre daha çabuk fark edilmesi
- D) İki telefon direğinden uzakta olanın görüntüsünün daha kısa olmasına rağmen, ikisinin aynı boyda algılanması
- E) Enine çizgili elbise giyen birinin olduğundan şişmanmış gibi görünmesi

4. Aşağıdaki algı yanıltmalarından hangisi her bireyde görülmeyebilir?

- A) Demiryolu raylarını uzakta birleşmiş gibi görme
- B) Bahçedeki bir urgan parçasını yılan olarak görme
- C) Arka arkaya yanıp sönen bir dizi ampulü hareketli bir ışık olarak görme
- D) Uzaktaki bir kamyonu, yakındaki otomobilden küçük gör-me
- E) Hareketli bir bulutun arkasındaki ayı, bir yöne doğru kayı-yormuş gibi görme

5. Aşırı uyarılma, iç ya da dış uyarıcıların, organizmayı normal şiddet ve sürecin üzerinde etkilemesi sonucu ortaya çıkar.

Buna göre, aşağıdakilerden hangisinin durumu, aşırı uya-rılmaya örnektir?

- A) Aya giden astronotların
- B) Uzun yola giden kamyon sürücülerinin
- C) Batan gemide uzun süre kalan tayfaların
- D) Sürekli bir yeri ağrıyan insanların
- E) Hapsedilen savaş tutsaklarının

6. Bir resme baktığımızda tek tek çizgiler, noktalar veya renkler yerine resmin bütünü algılarız.

Bu durum algının hangi özelliğini örneklendirir?

- A) Algıda seçicilik
- B) Algıda değişmezlik
- C) Algıda organizasyon
- D) Derinlik algısı
- E) Algı yanıltması

7. Var olan herhangi bir uyarıcının kendisinden kaynaklanan bir nedenle organizma tarafından farklı yorumlanması fiziksel yanılsama ya da fiziksel illüzyon olarak tanımlanır.

Buna göre, aşağıdakilerden hangisi fiziksel yanılsamaya neden olan etkenlerden biridir?

- A) Geçmiş yaşantılar
- B) Duyu organlarının özellikleri
- C) Psikolojik durum
- D) Uyarıcının bulunduğu ortam
- E) Tutum ve beklentiler

8. Nesnelere ilişkin uyarıcılardaki eksikliğe rağmen nesneler eksiksiz bir bütün olarak algılanır. Birbirleriyle aynı olan uyarıcılar bir arada bütün olarak algılanır.

Burada uyarıcıların bütün olarak algılanmasındaki hangi temel ilkeler aşağıda sırasıyla verilmiştir?

- A) Tamamlama – benzerlik
- B) Zıtlık – süreklilik
- C) Süreklilik – benzerlik
- D) Yakınlık – zıtlık
- E) Değişmezlik – farklılık

9. Algılama, herhangi bir uyarıcının duyu organları tarafından fark edilip zihinde anlamlı hale getirilmesi ve yorumlanmasıdır.

Buna göre, algı ve duyumla ilgi aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Algılama, duyumdan önce gerçekleşir.
- B) Algılama ve duyum bilinçsizce gerçekleşir.
- C) Uyarıcı anlamlıysa duyum algıya dönüşür.
- D) Her duyum mutlaka algıya dönüşür.
- E) Algılanan uyarıcı önceden duyulanmalıdır.

10. Aydınlık bir ortamdaki karanlık bir ortama girildiğinde önceleri çok az şey görülür. Fakat bir süre sonra etraftaki nesneler yavaş yavaş görülmeye başlanır.

Bu durumu en iyi ifade eden kavram aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Aşırı uyarılma
- B) Duyarsızlaşma
- C) Uyarılma
- D) Yetersiz uyarılma
- E) Alışma

11. Piyano çalmayı öğrenen iki öğrencinin ikisi de bütün gün çalışmakta, başka hiçbir iş yapmamakta hatta okula bile gitmek istememektedir. Bunlardan biri gerçekten yeteneklidir ama diğeri öyle değildir. Matematiğe yeteneği olduğu halde ünlü bir piyanist olmaya çalışır ve sonuçta hayal kırıklığına uğrar.

Böyle bir durum, aşağıdakilerden hangisinin öncelikle önemli olduğunu göstermektedir?

- A) Potansiyelini gerçekçi olarak değerlendirmenin
- B) Başarılı olmak için çok çalışmanın
- C) Hiçbir konuda ısrarlı olmamanın
- D) Rekabetin yaratıcılığı artırdığını bilmenin
- E) Birkaç alanda birden çalışma yapmanın

12. İnsan davranışlarının oluşum ve farklılaşmasında pek çok etmenin varlığı söz konusudur. Anne ve babanın tutumu, yetiştirme tarzı ve özellikle çocukluk dönemi gibi özelliklerin yanı sıra biyolojik faktörler de davranışlar üzerinde etkilidir.

Buna göre, aşağıdakilerden hangisi davranışta biyolojik yapının önemini vurgular?

- A) Genetik
- B) Bilinçaltı
- C) Çevre
- D) Tutumlar
- E) Öğrenme